Egyházi szolgálatok gyakorlati és dogmatikai összehasonlítása

Kiadvány a MEÖT TKE Bizottsága által feldolgozott témák írásaiból

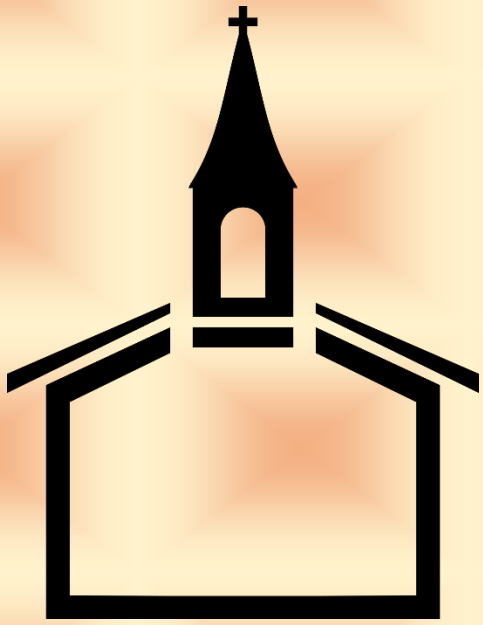

A kiadvány a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Teológiai és Keresztyén Egység bizottsága tagjainak írásait tartalmazza.

A Bizottság tagjai:

- Dr. Börzsönyi József – elnök
- Dr. Balla Péter
- Benedek Zsolt
- Kovács Zoltán Mihály
- Dr. László Virgil
- Lőrik Levente
- Magyar Péter Marius
- Dr. Zsengellér József

Vendégszerzőként Dr. Kránitz Mihály professzort is felkértük a katolikus szemszögek bemutatására.

Kiadja a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Felelős kiadó: Dr. Fischl Vilmos
Szerkesztette: Dr. Fischl Vilmos
ISBN 978-615-81844-1-0 (PDF)

1943

Tartalom:

1. Esküvő, házasságkötés 5
Ökumenikus esküvő a saját egyházamban. 5
Református megközelítés – írta: Börzsönyi József 6
Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil 7
Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente 8
Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt 9
Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály 10
Egyházrend és a házasság 10
Keresztség és keresztény házasságkötés 10
A keresztény házasságkötés liturgiája 10
Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius 12
2. Temetés, gyászistentisztelet 14
Ökumenikus temetés a saját egyházamban. 14
Református megközelítés – írta: Dr. Börzsönyi József 15
Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil 16
Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente 17
Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt 18
Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály 20
Szociális Alapelvek 20
Keresztség és keresztény temetés 20
Halál és feltámadás liturgiája 20
Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius 22
3. Lelkészi szolgálat 24
A lelkészi/lelkipásztori szolgálat értelmezése 24
Református megközelítés – írta: Dr. Börzsönyi József 25
Lelkész szentelési eskü 26
Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil 27
Az lelkészi eskü szövege 28
Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente 29
Lelkipásztori fogadalomtétel szövege 29
Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt 31
A pásztori megvallás szövege 32
Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály 33
Az egyház megbízatása 33
A felszentelés jelentősége és a felszenteltek közössége 33
Belépés a lelkészi szolgálatba 34
Vizsgálat 35
Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius 36

4. Úrvacsora, eucharisztia 38
Mit tartok fontosnak a saját egyházam részéről az úrvacsora/eucharisztia szempontjából? 38
Református megközelítés – írta: Zsengellér József 39
Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil 41
Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente 42
Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt 43
Metodista megközelítés – összeállította: Kovács Zoltán Mihály 45
A Wesley fivérek és az úrvacsora 45
Az úrvacsora, mint kegyelmi eszköz 45
Az úrvacsora gyakorlata 46
Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius 47
Katolikus megközelítés – írta: Kránitz Mihály 49
Az eucharisztiáról szóló tanítás múltja 49
A keresztény egység és az eucharisztia összetartozik 49
Az eucharisztia az ökumenikus párbeszédben 49
A közös eucharisztia gondolata 50
Eredmények az ökumenikus kapcsolatokban az eucharisztia jobb megértésére 50
5. Katolikus szempontok 52
Katolikus megfontolások a szentségekről ökumenikus szemszögből – írta Kránitz Mihály 53
Élet és egység 53
Szentségek az egyház életében 53
Az alapszentség és a többi szentség 53
A temetés szentelménye 54
Az egyházi rend szentsége 54
A hagyomány új megközelítése 54
Konkrét lépések az úrvacsora/eucharisztia közös értelmezésében 55
„Mit ért el az ökumenikus mozgalom az egységben” 56
Prof. Dr. Kránitz Mihály előadása a Bizottság nyílt ülésén (2020. szeptember 23. szerda) 56
I. Egységküzdelmek az első két évezredben 57
1. A keresztény egységtörekvés előzményei 57
II. A nemzetközi ökumenizmus 58
2. Az egység százada 58
3. Ökumenizmus a Szentlélek kezdeményezésére 59
III. A Magyar ökumenizmus 60
4. Tanbeli kérdések az egyházak között 60

1. Esküvő, házasságkötés

Ökumenikus esküvő a saját egyházamban.

Mit tartok fontosnak a saját egyházam részéről a házasságkötés szempontjából?

Református megközelítés – írta: Börzsönyi József

Az Ökumenikus esketési szertartások rendje című útmutatás kétféle megjelölést használ a szertartások megjelölésére: házasságkötés szertartása, ha római katolikus templomban történik a szertartás, és Ökumenikus esketési szertartás, ha protestáns templomban kerül sor a szertartásra. Jelzésszerűen, de világosan benne van egy döntő különbség. A katolikus értelmezés szerint a házasság szentség, ezért azt nem is kötheti más, csak az egyház. Szentséget csak egyház szolgáltathat ki. A protestáns/református tanítás szerint a házasság nem szentség. Így az istentiszteleti rendtartások szerint nem is házasságkötés a szertartás megnevezése, hanem házasságkötés megáldása. /Ágenda, 1927. Istentiszteleti rendtartás, 1985. Magyar Református Egyház Istentiszteleti Rendtartása, 1998./ Ebből a különbségből több gyakorlati következtetés is származik a vegyes házasságokra nézve. Ezeket most nem érintenénk. Maradjunk az elvi értelmezés síkján!

Sebestyén Jenő budapesti dogmatikai professzor etika kötetében két véglettől óv a református házasságkötés értelmezésében: „két végletet kell kikerülnünk. Az egyik a hivatalos és ortodox római katolikus álláspont, amely a házasságot mindenestől fogva egyháziasítani, tehát az egyház szuverenitása és jurisdictioja alá akarja helyezni és azt mondja, hogy a házassághoz az államnak semmi köze; a másik pedig a modern liberalizmus és radikalizmus álláspontja a házasság terén, amely szerint egyháznak, vallásnak, Istennek a házassághoz semmi köze, tehát azt egyszerű kétoldalú és polgári szerződéssé kell degradálni és az egyházakat egyenesen el is kell tiltani attól, hogy a házasságkötéssel bármilyen formában is foglalkozzanak.” A két szélsőségben a közös az, hogy a hangsúly mindkét esetben a jogi vonatkozáson van, szerződésszerű eseménnyé válik a házasságkötés, még ha az előző esetben a lelki vonatkozást nem is vitathatjuk el.

A református szertartás szerint, megnevezése is utalni akar erre, a hangsúly a lelki közösség hangsúlyozásán van, még ha tudjuk is azt, hogy egy házasságnak vannak jogi vonatkozásai, amelyek nem mellékesek, a szertartás lényege azonban nem az, és nem annak értelmezése. A szertartás döntően vallásos jellegű. A házasság egy életre szóló testi-lelki közösség, amely két irányban is kifejezésre jut a házasságkötési szertartásban. Egyrészt közösség a házasfelek között. Ezt olyan szépen és részletesen mondja el az eskü szövege: „hozzá hű leszek, vele megelégszem, vele szentül élek, vele tűrök, vele szenvedek, és őt sem egészségében, sem betegségében, sem boldog, sem boldogtalan állapotában, holtomiglan vagy holtáiglan hitetlenül el nem hagyom…” Önmagában ez azonban csak szép ígéret volna, emberi ígéret, amely gyarlóságunknak van kiszolgáltatva. A közösség másik iránya az Istennel való közösség, amely szintén ott van az eskü szövegének kezdetén: „esküszöm az élő Istenre, aki atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy, örök, igaz Isten…” Ez a közösség meghatározó minden templomi esküvőn, hiszen éppen ezért templomi, egyházi. Ebben az összefüggésben érvényesül Jézus Krisztus kijelentése, amit a farizeusokkal a válásról szóló vitájában mondott: „Amit tehát az Isten egybekötött, ember azt el ne válassza.” (Máté 19,6) Mert a házasság nem valami társadalmi képződmény, amely a mindenkori társadalmi rend hatáskörébe tartozik, hanem teremtési rend, így nem maradhat sem a házasság, sem a bűn miatt bekövetkező elválás pusztán jogi eset, ahogy a farizeusi felfogás vagy a modern gondolkodás véli, hiszen „ez kezdettől fogva nem így volt” (Máté 19,8). A teremtési rend beletartozik Isten közösségébe, és minden bajaival együtt az Isten kegyelmébe.

Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil

Az evangélikus egyház tanítása szerint a házasság a teremtő Isten rendje. Ennél fogva Isten áldását adja a házastársi szövetségre. Egyházunk érvényesnek tekint az állami törvényeknek megfelelően kötött minden házasságot férfi és nő között. Az Istennek tetsző házasságnak ezen kívül az is feltétele, hogy a házasfelek elfogadják és kövessék Isten rendjét, amely kölcsönös szeretetet és halálig tartó hűséget követel tőlük. Az egyházi esketés bizonyságtétel a házasságnak erről az isteni rendjéről. Ez a bizonyságtétel kettős természetű. Egyrészt az egyház tanúskodik róla szentírási igék olvasásával, igehirdetéssel, és azzal, hogy megkérdezi házasságra lépő tagjait, magukra nézve kötelezőnek fogadják-e el ezt a rendet. Másrészt a házasságra lépő egyháztagok tesznek bizonyságot a házasság isteni rendjéről azzal, hogy házasságuk ügyét Isten és a gyülekezet elé viszik, és esküvel megerősített válaszukban kijelentik azt a közös elhatározásukat, hogy nem a maguk elképzelése vagy a világ „bevett normái" szerint akarnak házasságban élni, hanem Isten szándéka és Jézus tanítása szerinti szeretetben és halálig tartó hűségben. Bár a házassági eskü majdnem kizárólagosan magyar szokás, első nyomai a reformáció korában éppen evangélikus területen mutathatók ki, és ezt ma minden magyarországi egyház gyakorolja. A házassági eskünek két lényeges pontja van. Az egyik ténymegállapítás: a házastársi szeretet megléte. Erre lehet esküt tenni, ha megvan. A másik ígéret: a halálig tartó házassági hűség. Mivel ez az emberi lehetőség (justitia civilis) határain belül van, erre is lehet esküt tenni.

Az esketés lehetőleg a gyülekezet előtt, de mindenképpen legalább két tanú jelenlétében megy végbe.

Az ökumenikus esketéssel kapcsolatban evangélikus részről az alábbi elemek feltétlenül szükségesek, hogy a liturgia részét képezzék: igeolvasás és igehirdetés, a házasság rendjére vonatkozó szentírási lekciók elhangzása, az esketési kérdések és válaszok, az eskütétel, házassági áldás. A hagyományos evangélikus liturgia részét képező, ám ökumenikus vonatkozásban nem kötelezően gyakorolt (pl. a református templomban történő református-evangélikus ökumenikus szertartásból hiányzik), de többnyire bevett elem a gyűrűzés is.

Felhasznált irodalom: Evangélikus istentisztelet - Liturgikus könyv II.

http://liturgia.lutheran.hu/evangelikus-istentisztelet-2013-liturgikus-koenyv-ii
(Utoljára megtekintve 2017.05.01-én)

Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente

Az emberélet jelentős eseményei között a házasságkötést kiemelten fontos és szép alkalomnak tartjuk. Alapvetően azért, mert hisszük és valljuk, hogy a házasságot, melyben egy férfi és egy nő egymással életen át tartó szövetségre lép, Isten szerezte, s így a teremtési rend része. Ezen túl pedig az Ef 5-ben olvasható apostoli tanítás szerint a házasságnak egy, az emberi szemmel azonnal nem észrevehető értelme, titka is van. Mégpedig az, hogy Isten akarata szerint a házasság Jézus Krisztusnak az egyházával való közösségét példázza, jelképezi, mely Jézus Krisztus megváltó munkája nyomán jött létre.

Részben a házasságnak ez a mély értelme, részben magának a Szentírásnak a tanítása adja az alapját annak a felfogásunknak, mely szerint újjászületett és a Krisztus Jézusba vetett hit útján járó embereknek – ahogy egy 17. századi baptista hitvallás fogalmaz – az Úrban kell házasságra lépniük. Tehát leendő társuknak is újjászületett és Jézus Krisztusban hívő embernek kell lenniük, s ezért nem tartjuk helyesnek, ha hitvalló keresztyén ember nem hívő személlyel köt házasságot.

Közösségeinkben elterjedt gyakorlat, hogy a menyegzőt megelőzően a házasulandók néhány alkalomból álló jegyesoktatáson vesznek részt. Ezeket többnyire az adott gyülekezet lelkipásztora – nem ritkán a feleségével közösen – tartja. Természetesen ezeket megelőzően az is fontos, hogy a lelkipásztor igehirdetői-tanítói szolgálatában a keresztyén házasságról rendszerezetten és visszatérően tanítson a gyülekezetben, hiszen ezzel a még házasság előtt álló nemzedék számára is fontos bibliai tájékozódási pontokat ad át.

A menyegzői istentiszteleteknek nincs egységesített liturgiája a Magyarországi Baptista Egyházban, de van néhány olyan pontja, amely mégis megkerülhetetlen és kihagyhatatlan. Az első Isten Igéjének hirdetése az alkalomhoz illően választott textus alapján. A második a vőlegény és a menyasszony ünnepélyes fogadalomtétele, melyben az élő Isten színe előtt és egyházának jelen levő tagjai előtt kinyilvánítják egymás iránti szeretetüket és életük végéig tartó hűségüket. A harmadik a fogadalomtételt követő áldás, ami kézrátételes ima formájában hangzik el. A negyedik pedig a házaspárrá nyilvánítás a Szentháromság egy Isten nevében.

A fentieken túl még általánosan elterjedt gyakorlat, hogy a gyülekezet egyik elöljárója egy családi Bibliát ad át a párnak, illetve a gyülekezet nevében igével és énekkel köszöntik őket.

Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt

A Magyar Pünkösdi Egyházban hisszük, hogy a házasság szerzője Isten, aki megáldotta és megáldja a házasságot, továbbá annak célját is meghatározta. A mindenkori polgári törvények szerint megkötött házasságot ismerjük el, amely egy férfi és egy nő között jött létre. Hitünk szerint a házasság egy olyan természetes életközösség, amely az Istentől rendelt szövetségen alapul, és egy egész életre szól. Azt a házasságot tartjuk szentnek, amely az Isten akarata szerinti életben valósul meg. A házasság alapja a felek egymás iránti kölcsönös elfogadása, szeretete, amelynek forrása Isten. A házasság lényegében a házasfelek Istenre tekintő, egymást minden körülmények között vállaló, egymáshoz hűséges, közös élete.

Evangéliumi keresztényekként úgy látjuk, hogy az egyháznak és a lelkésznek nem tiszte az „esketés", sokkal inkább az áldáskérés az újdonsült házasfelek életére. A menyegzői szertartás minden elemét úgy igyekszünk összeállítani a leendő házasokkal közösen, hogy házassági szövetségük megkötésének és megáldásának napja a házastársak legszebb közös emlékei közé tartozzon.

A pünkösdi gyülekezeteknek nincs egységes liturgiája a menyegzői istentiszteletekre nézve. Minden gyülekezet a saját szokásai, valamint a lelkipásztor gyakorlata alapján, továbbá a jegyespár elképzeléseinek figyelembevételével szervezi meg a menyegzői istentiszteletet. A liturgiában vannak elvárt, javasolt és lehetőség szerinti elemek.

Az elvárt – mondhatni kötelező – elemek között szerepel

- az imádság. Az istentisztelet nyitó és záró imádsága, ill. az igehirdetési textus felolvasásához kapcsolódó imádság.
- az igehirdetési textus felolvasása,
- az igehirdetés,
- az áldáskérő imádság, amelyben a házasfelek életére kérünk, ill. mondunk áldást. Az áldáskérés alatt a házastársak térdelhetnek, de akár állhatnak is.

Ezeket az elemeket az ökumenikus – más felekezettel közösen szervezett – menyegzőn is szükségesnek tartjuk.

Javasolt eleme a menyegzőnek a házassági szövetség fogadalma mindkét fél részéről. A múltban ez nem volt általánosan bevett szokása a pünkösdieknek, az utóbbi, mintegy két évtized során fokozatosan vált elfogadottá, ill. javasolttá. A szövetségi fogadalom nem eskü. A menyegző előtt a házasulandók eldönthetik, hogy egy hagyományosnak mondható fogadalom szövegét mondják el egymásnak, vagy önmaguk írják meg saját fogadalmukat. Utóbbi esetben lényeges kritérium, hogy az elhangzó mondatok a Szentírással és így keresztény hitünkkel is összhangban legyenek. A fogadalom szövegét elmondhatják önállóan, vagy pedig a lelkipásztor, ill. az arra fölkért személy előmondásával.

A menyegző lehetséges elemei lehetnek egyebek mellett

- az ünnepélyes be-, ill. kivonulás. Szabadon választható, hogy az ünnepelt pár együtt vagy külön-külön vonul-e be a szertartás helyszínére. Esetenként koszorúslányok is kísérik a menyasszonyt.
- zenei kíséret. A be-, ill. kivonulás ideje alatt, valamint az ünnepélyes pillanatok aláfestésére a lehetőségek figyelembe vételével előre fölvett vagy élő zenei kíséret.
- gyülekezeti énekek. Menyegzővel házasságkötéssel kapcsolatos karénekek, szólóénekek, ill. modern zenés énekek.
- jegygyűrűk felhúzása.

Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály

A Metodista Egyház az esketés szertartását Istennek az emberiséggel kötött szövetsége és a Jézus Krisztusban megmutatott önfeláldozó szeretete felől szemléli. Az értelmezés fontos kontextusát a keresztény élet, a házastársak egymás iránti önzetlen szeretete és a hívők közössége adja.

Egyházrend és a házasság

A Metodista Egyházrend a Szociális Alapelvei között a következőket írja a családról és a házasságról: *„A család az az alapvető közösség, amelyben az ember oltalmat és gondoskodást talál, egymás iránti kölcsönös szeretetet és felelősségtudatot, tiszteletet és hűséget tanul. A „család" kifejezés alatt nem csak a két generációból álló szülőgyermek életközösséget értjük, hanem a fogadott gyermeket vállaló házaspárokat, valamint a gyermeküket egyedül nevelő szülőket, mostohacsaládokat és gyermektelen házaspárokat is. Meggyőződésünk szerint az apa és az anya egyaránt felelősek a gyermekek neveléséért és a családi közösségért. Támogatunk minden olyan 43 szociális, gazdasági és egyházi kezdeményezést, amely a családi közösséget megőrizni és erősíteni igyekszik, hogy abban a család minden tagja teljes személyiséggé fejlődhessen. (...)Megerősítjük a házasság szentségét, amely abban fejeződik ki, hogy egy férfi és egy nő szeretetben személyes odaadásban, kölcsönös támogatásban és hűségben éli közös életét. Hisszük, hogy Isten áldása van a házasságon akkor is, ha az gyermektelen marad. Elutasítunk minden olyan társadalmi normát, amely a házasságban a nőnek más rangot ad, mint a férfinak."*[1]

Keresztség és keresztény házasságkötés

A házasságkötési liturgiában a lelkész megkérdezi a jegyespárt: *„Isten és az itt jelenlévők színe előtt, arra kérlek most titeket, nyilatkozzatok, hogy szándékotok szerint szövetségre léptek egymással Jézus Krisztus kegyelme által, aki szövetségre hív önmagával, ahogyan azt keresztségetek igazolja."* A házasságot a szeretet és odaadás szövetségeként értelmezzük, kölcsönös ígéretekkel és felelősséggel. Az Egyház számára a házasság szövetsége Istennek a népével kötött szövetségén alapszik, amelybe a keresztények a keresztségük során lépnek be. A keresztény házasságot a szeretet és hűség jellemzi, ezért az evangéliumról szóló bizonyságtétel, és a házaspár tartsa szeme előtt, hogy „Istennek és felebarátjuknak szolgálnak mindazzal, amit tesznek."

Ha a lelkészek egy olyan pár házasságkötésénél végeznek szolgálatot, ahol nem mindkét fél keresztény, akkor a szertartást meg kell változtatni úgy, hogy az egyik felet se sértse meggyőződésében.

A keresztény házasságkötés liturgiája

Az esketéssel kapcsolatban alapvetően két liturgiát használunk, melyeket Liturgikus könyvünk[2] tartalmaz. Az ún. Régi liturgia egy egyszerűbb „vázlat", amely kiegészítve és a körülményekhez alkalmazva, rugalmasan használható. A Book of Worship rendje egy sokkal összetettebb és a házasságról szóló bibliai-teológiai alapvetések valamennyi elemét magában foglaló szertartásrend. Maga a házasságkötés feltételezi, hogy a jegyespár felkészítésében a

[1] Egyházrend 2020. Magyarországi Metodista Egyház, Budapest, 42-43.o.
[2] Metodista Liturgikus Füzetek 3., Liturgia gyűjtemény, metodista istentisztelet. Magyarországi Metodista Egyház, Teológiai Bizottság, Budapest, 2016. 111-125.

helyi közösség – lelkész és egyháztagok – is valamilyen formában részt vesznek, a szertartásra bizonyos értelemben együtt készülnek. Ennek a közös és nyilvános ünneplésnek a csúcspontja a keresztény házasságkötés istentisztelete.

A házasság szent szövetség, amely a keresztségi szövetségünkre reflektál. Az istentisztelet minden része kifejezi azt, hogy keresztény házasságot ünneplünk. Fontos hangsúly a férfi és a nő egyenlősége, és arra való utalás, hogy mindketten saját akaratukból lépnek házasságra egymással. A jelenlévőket tevékeny gyülekezetnek tekintjük, nem pedig passzív nézőknek. Áldásukat adják a párra és házasságukra, és bekapcsolódnak az imádságba és Isten dicséretébe. Fontos, a közös gyülekezeti éneklés is.

A lelkész az állami törvények és a Metodista Egyház (UMC) rendje szerint maga felelős azért, kiket ad össze. Az istentisztelet minden részét vele kell egyeztetni. A családtagok és barátok is szerepet kaphatnak az istentiszteleten életkoruk és képességeik szerint. Bekapcsolódhatnak a családok és a gyülekezet feleletébe, Igét olvashatnak, énekkel vagy zenével szolgálhatnak, vagy köszöntést mondhatnak saját szavaikkal. Ha olyan pár szeretne házasságot kötni, akik nem tagjai az egyháznak, vagy nem készek arra, hogy vállalják a liturgia keresztény elkötelezettségű mondatait, a lelkész a saját döntése szerint adaptálhatja a szertartás egyes részeit.

A liturgia a bevonulással és a köszöntéssel kezdődik, amelyben szentírási utalások találhatók arra vonatkozóan, hogy Isten férfivá és nővé teremtett bennünket egymás számára, hogy Jézus maga is részt vett a kánai menyegzőn, és osztozott az örömükben, hogy kereszthalálában önmagát adta értünk, és ezzel adott példát az egymás iránti odaadó szeretetre. A bevezető szavak után a házassági szándék kinyilvánítása történik, amelyben a férfi és a nő először jelenti ki nyilvánosan a családtagok és a gyülekezet előtt szándékát. A lelkész ezután a családtagok, majd a gyülekezet „áldását" kéri az ifjú pár döntésére. Egy rövid imádság után az igeolvasás és az igehirdetés következik. Az istentisztelet második felében – az igei hívásra adott feleletként – következik a házasságkötés aktusa, melyet egy közbenjáró imádság vezet be: *„Add, hogy egymásnak tett fogadalmukat a Te megingathatatlan szereteted erősítse meg. Engedd, hogy növekedjenek a feléd és egymás iránti szeretetben és békességben életük minden napján, hogy a világ iránti szolgálatuk és törődésük sokakat érhessen el, Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen."*

A házasságkötés a fogadalomtétellel kezdődik, amelyben elsőként a vőlegény, majd a menyasszony ismétli mondatról-mondatra a szöveget, amelyet a lelkész előre mond. Ezt követi a gyűrűhúzás, amely – és bár a metodista értelmezés szerint a házasságkötés nem szentség, mégis – *„annak a belső és lelki kegyelemnek külső és látható jelét hordozzák, amely számunkra kifejezi azt az egységet, amely Jézus Krisztus és Egyháza között van."* Ezek után a lelkész kihirdeti a házasságkötést az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, majd Isten áldását kéri az ifjú pár életére: *„Te annyira megszentelted a keresztény házassági szövetséget, hogy abban kiábrázolódik Krisztus és az Egyház szövetsége. Ezért, küldd el áldásodat rájuk, hogy valóban megtarthassák házassági szövetségüket, és így együtt növekedhessenek a szeretetben és hitük megélésében…"* Az istentisztelet záró részében a hálaadás, a Miatyánk és az elbocsátás és áldás következnek. Végül az ifjú pár és a szolgálattevők kivonulnak, őket követik az örömszülők, a családtagok, valamint a gyülekezet.

Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius

A házasság az Ortodox Egyházban a hét szentség egyike, amelyben megáldásra kerül az egybekelők egymás iránti szeretete és jövőbeni kapcsolata. A házasság isteni eredetű intézmény, mélyen beágyazódva az emberi természetbe, már a Teremtés óta: „Azután így szólt az Úristen: *„Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hozzá illő."* (Ter 2, 18). A bűnbeesés által ez az emberi kapcsolat is megromlott, amelyet Jézus Krisztus állított helyre a házasság szentsége létrehozása által, megjelenve a kánai menyegzőn és ott, csodatétele révén, a vizet borrá változtatva (Jn 2, 1-11).

Jelenleg az Ortodox Egyház nem alkalmaz ökumenikus esketési szertartást, kizárólag csak a saját házasságkötési rituáléját. Ennek ellenére az egyházunkban előfordul a vegyes házasság intézménye, a házasság szentségét, püspöki jóváhagyással nem ortodox felekezetűek számára is kiszolgálják, amennyiben a házasulandó nem ortodox fél nem kíván áttérni az ortodox hitre. A püspöki jóváhagyás előfeltétele a Szentháromság nevében történt keresztség, illetve egy nyilatkozat, amelynek értelmében a születendő gyermekeket ortodoxként fogják megkeresztelni. Nemkeresztények részére a házasság szentségének kiszolgálása nem lehetséges. A püspöki jóváhagyással történt vegyes esketések inkább az ortodox diaszpórára jellemzőek, de ezek gyakorlata nemzetenként eltérő lehet.

A házasságkötés szertartásának előfeltétele az esküvő háromszori kihirdetése abban a templomban, ahol a ceremónia történni fog. Célja, hogy amennyiben valakinek tudomása van a házasság megkötését akadályozó tényezőről, azt közölje a lelkésszel. Mindezen körülmények (pl. rokonsági kapcsolatok) rögzítve vannak az egyház kánonjogi rendszerében. Böjti időszakban és napokon házasságkötés nem lehetséges.

Az esküvő helyszíne a templom, kötelező résztvevője a pap és a házasulandók mellett a két tanú, akik csak ortodox felekezetűek lehetnek. A magyar „tanú" kifejezés nem tükrözi hűen a két ember szerepét, akiknek a tényleges tanúskodás mellett egy életre szóló feladatuk is van, az egybekelők házasságának tisztasága és békessége feletti őrködés. Feladatuk hasonlít a keresztszülői hivatásra.

A szertartás előtt a házasulandók szóban nyilatkoznak a pap és a Jóisten színe előtt, hogy szabad akaratukból kívánnak házasságot kötni. Maga a szertartás két részből áll, az eljegyzésből és a koronázásból. Az eljegyzést külön is el lehet végezni, ekkor kerül sor a jegygyűrűk megáldására és a házasulandók kezére való felhúzásra. A jegygyűrűk a jövendőbeli férj és feleség egymás iránti szeretetét és kapcsolatuk állhatatosságát jelképezi.

Az esküvő legfontosabb része a kezüknél egymáshoz kötött vőlegény és menyasszony megkoronázása *„az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében"*. A vőlegény és a menyasszony immár egy családot alkotnak, amely hasonlatos egy királyságra, ahol a férj a király, a feleség a királyné és mint uralkodóknak joguk van életet adományozni és teremteni, vagyis készek a gyermekáldás vállalására.

Másik jelentős része az esküvői szertartásnak a közös pohárból való ivás, amikor mindketten hármat-hármat kortyolnak egy borospohárból, miközben a pap *„az üdvösség pohara"* szavakat mondja. Ez jelképezi a férj és a feleség közös sorsát, egyenlő részesedésüket családjuk örömeiből és megpróbáltatásaiból. Ezt követi a templom közepén lévő szertartási asztal háromszori megkerülése, amelyben az esküvő öröme kerül kifejezésre. Eme liturgikus tánc alatt

elhangzó énekek az Üdvözítőt méhében hordozó Máriára utalva a gyermekvállalásról, valamint a Krisztusban való részesedésről szólnak.

Élete során egy ortodox hívő legfeljebb háromszor részesedhet a házasság szentségéből, függetlenül attól, hogy elvált, vagy megözvegyült. Negyedik házasság még püspöki engedéllyel sem lehetséges. A válásra egyházunknak nincs külön procedúrája (ez helyi egyházanként változhat), egy jogerős bírósági végzést követően a házasság megszűntnek tekinthető. Az elvált fél püspöki engedéllyel köthet új házasságot. A második, illetve harmadik házasságkötési szertartás egyszerűbb az első esküvőnél, itt az eljegyzési és a koronázási részt összevonva tartják, az elhangzó imáknak bűnbánati jellege is van. Amennyiben az egyik félnek ez az első egyházi esküvője, úgy az ünnepélyesebb első házassági ceremónia kerül megtartásra.

2. Temetés, gyászistentisztelet

Ökumenikus temetés a saját egyházamban.

Mit tartok fontosnak az egyházamban a temetés szempontjából?

Református megközelítés – írta: Dr. Börzsönyi József

A református egyházban a temetési szolgálat három illetve négy részből áll.

A virrasztó. Korábbi idők gyakorlata, ami még egyes helyeken ma is megvan. Amikor az elhunyt otthon volt felravatalozva, a temetés előtti este, vagy már a halálest napján, a család és ismerősök körül veszik a ravatalt és énekelnek, a lelkipásztor igét olvas és imádkozik. Késő éjszakáig így van együtt a gyászoló közösség. Ma már szinte nincs olyan hely, ahol háznál lenne a felravatalozás. Ahol ez a szokás megmaradt, ott a ravatalozóban gyűlnek össze a temetést megelőző este, és rövidebb ideig vannak együtt.

A temetési szolgálat két főrésze az istentisztelet, amely lehet bizonyos esetekben a templomban, általában azonban a ravatalozóban. Ez nem búcsúztatás, hanem istentisztelet, gyászistentisztelet, ahol ének, imádság, igeolvasás, igehirdetés hangzik el. Szinte minden alkalommal a 90. zsoltár a közös kezdőének. Az ige szabadon választott, az alkalmat kifejező. Vannak ajánlott igék is az istentiszteleti rendtartásokban. Az igehirdetés csak akkor marad el, ha esetleg az elhunyt végakarata az, hogy a bibliai szakaszon kívül semmi más ne hangozzon el. Az igehirdetés a temetés esetében különösen is tekintettel van a hallgatóságra, a gyászoló közösségre, de nem szakad el az igei üzenettől, amelynek középpontjában Krisztus halál fölött aratott győzelme áll. Az istentisztelethez csatlakozhat esetleg családtag vagy munkatárs búcsúbeszéde.

A másik főrészre a sírnál kerül sor. Ott elhangzik a feltámadásról szóló igei szakasz. Ez lehet az 1Korinthus 15 néhány verse, a János 14-ből kiválasztott versek vagy a Jelenések könyve 21. fejezetének részlete, esetleg más bibliai rész. Ezt követően közösen mondjuk el az Apostoli Hitvallást, majd áldást mond a lelkész. Énekléssel fejeződik be. Az éneklés a hantolás és a virágok elhelyezésének befejezéséig tart. A lelkipásztor részvétnyilvánítással búcsúzik el a gyászoló családtól.

A harmadik illetve negyedik rész a gyülekezet istentiszteletén történik, amikor a templomban a gyülekezet rendes istentiszteletén kihirdetik az eltemetettet, és imádságban könyörögnek a gyászolókért. Az istentisztelet végén a gyülekezet tagjainak is lehetősége nyílik a gyászolóknak részvétet nyilvánítani.

Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil

A temetés során az egyház osztozik a gyászolók fajdalmában, és bizonyságot tesz arról, hogy az élő Úr Jézus Krisztus az ember reménysége életben és halálban. Éppen ezért a temetési szertartás célja a bűnvallás és az evangélium hirdetése, az arra való rámutatás, hogy bűneink miatt Isten haragjából vettettünk a halál hatalma alá, de Isten szabadulást is ad Jézus Krisztus által a bűntől és a haláltól, az ítélettől és a kárhozattól. Noha az elhunyt életének főbb momentumai a szertartás során nyilvánvalóan ismertetésre kerülhetnek, Isten igéje intésének és vigasztalásának a címzettjei a gyászolók, a prédikáció tehát lényegét tekintve nem az elhunytról szól. Éppen ezért nem is ítélkezünk a megholt felett, azaz képletesen szólva: sem a mennybe nem prédikáljuk őt, sem a pokolba. Így az öngyilkosságot elkövető embertársunkat is eltemetjük, nem tagadjuk meg a szertartást, hogy ezzel az elhunytat megbélyegezzük, vagy hozzátartozóit figyelmeztessük. Ugyanakkor másik oldalról általában véve sem azért végezzük el a temetési szertartást, hogy ezzel az elhunytat vagy hozzátartozóit megtiszteljük.

Az ökumenikus temetésre való tekintettel is hangsúlyosan figyelembe kell vennünk egy teológiai problémát, mégpedig a halottakért való imádság kérdését. Ágendánk szó szerint így fogalmaz: „A halottakért való imádkozást a szentírás nem tiltja, és nem parancsolja. A megholtat röviden Isten irgalmába ajánljuk, de ezen nem megyünk tovább.” Ugyanakkor tapasztalati tény, hogy lelkészi karunkban vannak olyanok, akik határozott meggyőződése szerint ez sem megengedhető, mondván, hogy a halál beállta után már nincs értelme az elhunytért való közbenjáró imádságnak. Az evangélikus gyakorlat ennek fényében e tekintetben bizonyos szűk keretek között változó lehet. Ökumenikus temetés esetén az elhunyt lelki üdvéért mondott esetleges engesztelés azonban már túl mehet azokon a kereteken, amelyeket egyházunk teológiai látásmódja kijelöl. Ugyanígy problematikus pont lehet a szentek és angyalok mint Isten előtti közbenjárók segítségül hívása egy közös szertartás során.

Az evangélikus temetési rendnek több változata is van, aszerint, hogy hány helyszínen történik a szertartás, illetve, hogy énekverses vagy liturgikus, vagy rövid rend szerint zajlik. A hagyományos temetésen túlmenően lehetőség van templomban végzett gyászistentiszteletre, vagy éppen sírkő felállításánál végzett liturgiára is.

Az általános temetési szertartásrend a következő elemekből áll:

A RAVATALOZÓBAN

KEZDŐÉNEK
ISTEN NEVÉNEK SEGÍTSÉGÜL HÍVÁSA (INVOKÁCIÓ)
BŰNBÁNATI ZSOLTÁR
KRISZTUS DICSÉRETE
KEGYELEMHIRDETÉS
IGEOLVASÁS, IGEHIRDETÉS
[HITVALLÁS (CREDO)]
ÉNEKKARI SZOLGÁLAT VAGY GYÜLEKEZETI ÉNEK
IMÁDSÁG [MIATYÁNK]
ÁLDÁS
ZÁRÓÉNEK
[ELBOCSÁTÁS]

A SÍRNÁL VAGY KOLUMBÁRIUMNÁL

ÉNEK
BEVEZETŐ IGE
HITVALLÁS
IMÁDSÁG
MIATYÁNK
ELBOCSÁTÁS, FÖLDHINTÉS
ÁLDÁS
ZÁRÓÉNEK(EK)

Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente

A baptista gyülekezetekben a temetések a gyülekezeti élet sajátosságai és a bibliai „örüljetek az örülőkkel, sírjatok a sírókkal” elv miatt meglehetősen bensőséges alkalmak. Kifejeződik ez abban is, hogy a lelkipásztor rendszerint meglátogatja a gyászoló családot a halálesetet követően, a gyülekezet énekkara pedig külön készül a temetési istentiszteletre. (Elterjedt gyakorlat, hogy az eltávozott testvér kedves énekeivel is készülnek, ha voltak ilyenek.)

A temetési istentiszteletnek nincs egységesített liturgiája a Magyarországi Baptista Egyházban. A igehirdető lelkipásztor számára követendő alapelv az, hogy igeszolgálatával a gyászolókat vigye közelebb a minden vigasztalás Atyjához, s az Ő akaratából még élőket a hithűségre és a megszentelt Krisztus-követő életre buzdítsa. Újabb keletű gyakorlat, hogy a ravatalnál végzett szolgálat részeként elhangzik az elhunyt életútjának rövid ismertetése, de korábban ez nem volt és egyes vidékeken még ma sem az.

A sírnál (illetve az urna-fülkénél) végzett szolgálat során kívánatos és fontos, hogy elhangozzanak a feltámadás igéi a Szentírás adott részei alapján. A temetés eme pontján, tehát a hantolás (vagy urnaelhelyezés) alatt az énekkar énekei hangoznak el egymást követően, de a teljes gyászistentisztelet alatt is ők végzik az énekes szolgálatokat.

A temetés formájával kapcsolatosan a Magyarországi Baptista Egyháznak nincs megkötése, azt teljes egészében a gyászoló családra bízza, s a család, illetve az elhunyt testvér végakaratát elfogadja. Azonban a Kárpát-medence egyes részein az íratlan közmegegyezés a hagyományos hantolásos temetést támogatja és tartja elfogadhatónak.

Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt

Mérhetetlen fájdalommal jár, ha szeretteinktől e földi létben búcsúzni kényszerülünk. A gyász, ill. a vigaszvágy némelyeket eltávolít Istentől, másokat közelebb hoz a valódi vigasztalás forrásához. Mind a gyásznak, mind a vigaszkeresésnek egyik legkritikusabb pontja a búcsúszertartás.

A Magyar Pünkösdi Egyház lelkészeként, szolgatársaim nevében is elmondhatom, hogy meglátásunk szerint minden embertársunkat megilleti az emberhez méltó búcsúztatás. Ennek érdekében – lehetőség szerint – igyekszünk a gyászoló családdal, és/vagy a temettetővel előre egyeztetni a gyászistentisztelet menetét és liturgiai elemeit, figyelembe véve legmesszebbmenőkig az elhunyt és a hozzátartozók kérését, igényeit. Nem zárkózunk el pl. az urnás búcsúztatásoktól és egyes, indokolt esetekben a nyitott koporsós szertartásoktól sem.

Egyházunk nem ír elő gyülekezetei és lelkipásztorai számára egységes szertartási rendet a temetésekre vonatkozóan. A lelkipásztorok gyakorlata és a gyülekezetek hagyománya igen sokféle e téren, ezért két azonos „pünkösdi" temetési szertartással nem nagyon lehet találkozni.

Nyilvánvalóan vannak olyan liturgiai elemek, amelyek alapvetőek a búcsúztatás alkalmával. Ilyen többek között az imádság, az igehirdetés és az ének. Ezek mellett jelenik meg a nekrológ, ill. a búcsúzás. Ez utóbbi során az élők köszönnek el az elhunyttól.

A gyászistentiszteleteinket imádsággal nyitjuk és zárjuk, de a szertartás során többször is elhangzik egy-egy ima.

A szertartást a lelkész és egy vagy két segítője vezeti, de nem ritka az sem, hogy a lelkész egyedül végzi szolgálatát.

A gyászszertartások során az énekeink leggyakrabban Egyházunk énekeskönyvéből hangoznak el, de egy-egy gyülekezet gyakorlatában megjelenik a hangszerkíséret és az alkalomhoz illő, de modernebb hangvételű énekek előadása is.

Az eltérő gyakorlatok szerint előfordul, hogy a nekrológ és a búcsúzás beépül az igehirdetés menetébe, más esetben két vagy három külön résszé válik. Az igehirdetés alapját a Szentírásból olvasott szakasz adja. Az igehirdetés során lényeges hangsúlyt kap a megváltás ténye és elfogadásának szükségessége, továbbá a gyászolók vigasztalása.

Az igehirdetés, a nekrológ és a búcsúzás sok esetben igen személyes (de nem személyeskedő) hangvételű, hiszen a lelkipásztorok legtöbb esetben jól ismerik az elhunytat, ill. családját. Ezt a személyes hangvételt igyekszünk akkor is megtartani, ha számunkra kevésbé vagy egyáltalán nem ismert embertársunktól búcsúzunk. Ilyen esetekben a családtagok beszámolóiból és az elhunythoz fűződő viszonyulásukból merítjük a beszéd személyre szabott voltát.

A sírkertben, a nyugalomra helyezés előtt, mindenképpen elhangoznak a Krisztusban elhunytak üdvösségre való feltámadásáról szóló bibliai gondolatok.

A gyászistentiszteleteink szerves részét képezi a „Mi Atyánk…" kezdetű imádság elmondása, de az már gyakorlatonként eltér, hogy a liturgia mely részében kap helyet.

Előfordul a felekezetközi a gyászszertartás is. Fontosnak tartjuk, hogy ilyen esetben az egyházak képviselői előzetesen egyeztessenek a pontos liturgiáról. Ahogy az eddig leírtakból is kitűnhetett, egy ökumenikus gyászistentisztelet nélkülözhetetlen elemének tartjuk a saját

szavas imát, a Szentírásból való felolvasást, Isten Igéjének hirdetését, és a „Mi Atyánk…” imádságot. Minden egyéb liturgiai komponenst kölcsönös megegyezéssel illesztünk a közös szertartásba.

Ritkán ugyan, de fordult már elő, hogy közös polgári és egyházi szertartás keretében vettünk búcsút embertársunktól. Ez esetben is a gyászoló család kéréséhez igazodva, a polgári búcsúztatóval egyeztetve végezzük szomorú, de reménységünk szerint vigasztalást hirdető szolgálatunkat.

Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály

A Metodista Egyház a temetés szertartását Jézus Krisztus feltámadása és az örök élet felől szemléli. Az értelmezés fontos kontextusát a keresztény élet és a hívők közössége adja.

Szociális Alapelvek

A Metodista Egyház Szociális Alapelveiben az „Emberi életközösség" cikkelyben tesz konkrét utalásokat az emberi élet végességére és végére: *„**Emberhez méltó halál és a haldoklókkal való törődés**. Támogatjuk az orvostudományt a betegségek megelőzésére, és olyan kezelések kifejlesztésére tett erőfeszítéseiben, melyek az értelmes emberi élet meghosszabbítására irányulnak. Az élet Isten ajándéka, ezért a haldoklóról való gondoskodás szolgálatunk része. (…) Az egyház és a társadalom kötelessége, hogy gondos ápolást, a fájdalmak csökkentését, emberi közelséget és lelki támogatást nyújtson a haldoklónak a halálra való nehéz felkészülésben akkor is, ha ő már lemondott az életéről."*[3] Ebben az összefüggésben az egyház a betegségekben is Isten felemelő és gyógyító kegyelméről tesz tanúbizonyságot.

Keresztség és keresztény temetés

A keresztény Evangélium a halálról és a feltámadásról szóló híradás, mind Krisztuséról, mind pedig a sajátunkról. A keresztség jelképezi a Krisztussal való meghalásunkat, és feltámadásunkat. Mivel a halálnak nincs már hatalma Krisztus felett, hisszük, hogy mi, akik Krisztussal meghalunk, vele együtt élni is fogunk (Róm 6,8-9). Így szól a halál és a feltámadás liturgiája: *„Krisztus halálával legyőzte halálunkat. Feltámadásával megújította életünket. Krisztus újra eljön dicsőségben. Ahogy a keresztségben (Név) felöltözte Krisztust, úgy legyen (Név) Krisztusban dicsőségbe öltöztetve."*[4]

Ha az elhunytat nem keresztelték meg, akkor a liturgiát úgy kell kiegészíteni, hogy továbbra is hangsúlyozza az evangélium igazságát, de illeszkedjen az adott helyzethez.

Az elhunyt átadása Istennek és a test átadása végső nyughelyének felidézi a keresztséget és feltárja Isten velünk megkötött keresztségi szövetségének keresztény értelmét. Elismerjük a halál valóságát, a veszteség miatt érzett fájdalmat, és köszönetet mondunk azért az életért, amelyet közöttünk élt, és amelynek részesei voltunk. Annak tudatában veszünk részt a szertartáson, hogy közösségünk felöleli a szentek teljes közösségét – láthatót és nem láthatót, és hogy Krisztusban az élőket és holtakat a szeretet kötelékei egyesítik.

Halál és feltámadás liturgiája

A temetés szertartása – legyen egy búcsúistentisztelet, vagy maga a szertartás (ravatalnál és a sírnál) – a halál és a feltámadás valóságát is magában hordozza. Az emberi élet végességét, ugyanakkor a feltámadás hitét, ezért *„Halál és feltámadás szertartásának"* nevezzük.

A temetéssel kapcsolatban alapvetően két liturgiát használunk, melyeket Liturgikus könyvünk[5] tartalmaz. Az ún. Régi liturgia egy egyszerűbb „vázlat", amely kiegészítve és a körülményekhez alkalmazva, rugalmasan használható. A Book of Worship rendje egy sokkal összetettebb és – mind a búcsúistentisztelethez, mind a temetési szertartáshoz alkalmazható. Az istentisztelet – már jóval korábban – a lelkigondozói beszélgetéssel elkezdődik. Az

[3] Egyházrend 2020. Magyarországi Metodista Egyház, Budapest, 2020. 45.o.
[4] The United Methodist Book of Worship, The United Methodist Publishing House, Nashville, Tennessee, 1992. 141.o.
[5] Metodista Liturgikus Füzetek 3., Liturgia gyűjtemény, metodista istentisztelet. Magyarországi Metodista Egyház, Teológiai Bizottság, Budapest, 2016. 126-133.

adminisztráció és a gyászbeszéd megfogalmazása ebben a kísérő, pásztori kontextusban történik. A magyarországi metodista gyakorlat szerint a lelkész nem „ismeretlenül" érkezik a szertartásra, még akkor sem, ha személyesen nem ismerte sem az elhunytat, sem a családtagokat, hanem a személyes találkozás „tapasztalatával". Így szólítja meg és nyilvánítja ki részvétét már a ravatalozóban. A szertartás a „kegyelem igéjével" kezdődik, amikor a Feltámadott szavaival köszöntjük a gyászolókat. Ezek után a fájdalom és a részvét szavai következnek, és itt tekintünk vissza együtt az elhunyt életútjára, itt búcsúznak tőle szerettei is. A nekrológ után imádság és zsoltárolvasás következik, melyet az evangélium (textus) felolvasása és rövid igehirdetés követ. Az igehirdetés a metodista temetéseken mindig alkalom a gyász mellett az evangéliumhirdetésre is, hiszen jelen vannak olyan emberek, akik még személyesen nem találkoztak a Feltámadottal. Hitvallással és áldással zárul a ravatalozói szertartás. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a gyülekezet jelenléte és a közös éneklés elengedhetetlen része a liturgiának. Ahogy az igeolvasás és az imádság között, úgy a sírhoz vagy a kolumbáriumhoz való út közben is az „éneklő gyülekezet" kíséri a gyászolókat. Általában a lelkész és kántor halad elöl, akit az elhunyt koporsója követ és a gyászoló család, majd a gyülekezet. A sírhoz érkezve a jézusi vigasztalás a „földbe hullott gabonamag" evangéliumában érkezik, melyet – amennyiben a ravatalozónál elmaradt – az Apostoli Hitvallás követ. A lelkész szavai a halál valóságáról és a feltámadás reménységéről szólnak: *„Mindenható Isten, A te kezedbe tesszük le … (név), a feltámadás reményében, Jézus Krisztus által. Ámen. Földet a földnek, hamut a hamunak, port a pornak."* A hantolás közben a gyülekezet bűnbánati, nagypénteki, az örök életről és a feltámadásról szóló énekeket énekel. Végül a Miatyánk és az áldás szavai következnek. A lelkész a szertartás végén a saját és a gyülekezet nevében részvétet nyilvánít a gyászolók részére, és a további kapcsolat lehetőségét is felajánlja. Ilyen lehetőségként a következő vasárnapi istentiszteletre hívhatja meg őket, amelynek keretében rövid megemlékezésre és a gyászolókért történő közbenjáró imádságra van lehetőség.

Mindenható Istenünk,
tekints könyörülettel azokra, akikért imádkozunk.
Mindazok között, amiket nem értenek,
segíts nekik, hogy gondoskodásodban bízzanak.
Áldd meg, és tartsd meg őket.
Ragyogtasd rájuk arcodat, és adj nekik békességet. Ámen.

Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius

Az ortodoxiában, más keresztény felekezetekhez hasonlóan a temetés és az elhunytakkal, kapcsolatos szertartások nem tartoznak a szentségek sorába. Minden ilyen jellegű szertartás a megszentelő imádságok kategóriájába tartozik, amelyek által az egyház áldást ad az emberi élet különböző pillanataiban és az őt körülvevő világra (vízszentelés, házszentelés stb.). Ezek a megszentelő imádságok, bár jelentős szerepet játszanak a hívők életében, nem előfeltételei az üdvösségnek.

A temetés, a testnek kijáró végtisztesség megadása és az elhunytak lelki üdvéért való imádkozás és cselekedetek mégis alapvető kötelessége minden még életben lévő hívőnek. A haldoklókkal kapcsolatban gondoskodni kell arról, hogy távozásuk előtt részesedhessenek a bűnbánat és az eucharisztia szentségében, mivel ezek feltételei az örök életnek.

Faluhelyen a temetést általában a halál beálltát követő harmadik napon tartják, de az időbeli eltérések megengedettek. A harangozással jelzik a közösségnek, hogy egy tagjuk eltávozott, de emlékeztetik a hívőket életük mulandóságára is. A halott mosdatása és tiszta ruhába öltöztetése emlékeztet a keresztségre és az elhunyt keresztényi módon élt életére. A koporsó megvédi az elhunytat a reá nehezedő föld súlyától, de a Mennyei Atya oltalmát is jelképezi. A halott mellére egy ikont vagy egy kis keresztet szokás helyezni, pajzsként a lelkét elragadni kész gonosz ellen. A sírba helyezés arccal kelet felé történik, mert onnan jött Krisztus, az Igaz Fény és szintén kelet felől fog érkezni a végső ítélet. Régebben az elhunytakat a település templomában ravatalozták fel, ma már a temetői kápolnákban. A virrasztás a falusi ortodox közösségekben még élő hagyomány.

Egyházunk négy temetési szertartást ismer:

- gyermekek temetése (7 éves korig),
- laikusok, felnőttek temetés,
- diakónusok, papok temetése,
- szerzetesek, püspökök temetése.

A temetési szertartás legfontosabb része a feloldozási ima (*„Lelkeknek és minden testnek Istene…”*), amelyben a pap kéri a Mennyei Atyától az elhunyt testi és lelki vétkeinek elengedését, hogy a lélek az Igazak lelkeivel együtt nyugodhasson.

Nyitott koporsós temetésen helyenként még szokás, hogy a rokonok és az ismerősök megcsókolják az elhunytat ez elbocsátás és a megbocsátás jeleként.

A Húsvét vasárnapját követő Fényes héten a temetési szertartás megváltozik, ünnepélyesebb lesz a Jézus feltámadásának szellemében, amelyet nem homályosíthatja el egy ember távozása az evilági életből.

A sírbatételt követően a pap földet szór a koporsóra és a Teremtés könyvéből idéz: *„Mert por vagy és a porba térsz vissza.”* Ez a cselekedet egyben vigaszt is nyújt az élőknek, hogy az eltávozott továbbra is Isten hatalma és védelme alatt áll. A füstölőben megmaradt hamut szintén a sírba szórják, majd borral és olajjal is meghintik a koporsót.

A temetést követő gyászszertartásokat a halottak lelki üdvéért végzik, különböző időpontokban (3, 9 és 40 nap, 3, 6, 9 és 12 hónap, majd évente, egészen a halált követő hetedik évig). Az agapékkal együtt járó szertartások ez elhunyt helyett végzett jócselekedetek is, amelyek a végső

ítéletkor az elhunyt javára íródnak, ahogyan a halott javainak szétosztása a szegények között. A gyászszertartások hagyományos időpontja a szombati nap. A Húsvétot követő vasárnap (Szt. Tamás vasárnapja) szokás tartani a „halottak húsvétját”, ekkor a közösség kivonul a temetőkbe, hogy elhunytjairól megemlékezzen.

Az Ortodox Egyház nem alkalmaz ökumenikus temetési szertartásokat, de képviselői részt vehetnek olyan ceremóniákon, ahol több felekezet is jelen van. Ilyen esetekben alkalmazkodunk a szertartás menetéhez, de csak a saját imáinkat, énekeinket mondjuk.

Az elhamvasztottak temetését az ortodoxia, néhány kivételtől eltekintve, nem engedélyezi. Katekézisünk szerint a hamvasztás a test megsemmisítése, ami ellentétes a test feltámadásába vetett hitünkkel. Amennyiben a hamvasztás az elhunyt előzetes tudta és beleegyezése nélkül történt, illetve, ha egy ország vagy egy régió előírásai csak ezt a temetési módot engedélyezik (ld. Kína), akkor megtartható a vallásos temetési szertartás. Az elhamvasztottak lelki üdvéért való imádságok és szertartások engedélyezettek. (A helyi egyházak ezirányú gyakorlata lehet eltérő.)

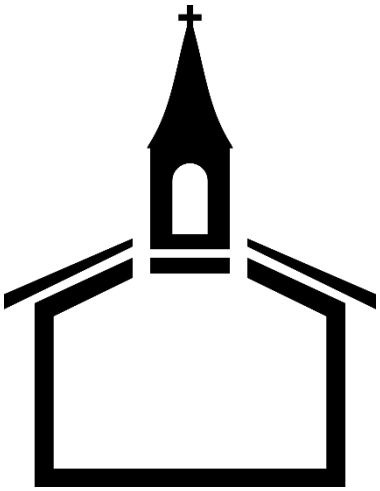

3. Lelkészi szolgálat

A lelkészi/lelkipásztori szolgálat értelmezése

Református megközelítés – írta: Dr. Börzsönyi József

A lelkészi szolgálat mai világunkban széles területre terjed ki, nagyon sokrétű. A gyülekezetek elvárása is ilyen sokirányú. Ez szükségessé teszi a rangsorolást, mivel egy embernek sem ideje, sem ereje nincs mindenre, valamint nélkülözhetetlenné teszi a munkatársak megtalálását és bevonását a szolgálatba.

Régi latin kifejezéssel a lelkipásztor Verbi Divini Minister. Isten igéjének a szolgája, hirdetője. Ez a rangsorban az első helyre állítja az igehirdetést. Az igehirdetés a teljes Szentírásra épül, de mindig van egy fókusza, ez pedig az evangélium. A feltámadott Jézus megbízása tanítványainak így szólt: „Menjetek el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek” (Mk 16,15). Ez semmilyen más elfoglaltság okán sem maradhat el a lelkipásztori szolgálatból.

Az evangélium hirdetésétől elválaszthatatlan a lelkigondozás. Bizonyos értelemben már benne is van. Az evangélium hirdetésekor mindig tekintettel kell lenni arra, hogy kikhez szól az igehirdetés. Itt nemcsak a hallgatók életkora vagy iskolázottsága számít, hanem élethelyzete is. Természetesen ez nem teszi feleslegessé a személyes lelkigondozást. Nagy hangsúly kerül újabban ebben a szolgálatban a pszichológiai ismeretek szükségességére. Ez valóban jó segítség, de ez mégsem pszichiáteri segítség, hanem ez is sajátos evangéliumhirdetés.

A lelkipásztori szolgálat a misszió gyakorlása is. Nemcsak azok között és azok számára szól az evangélium, akik a gyülekezet tagjai, akik a templomban ott vannak, hanem az egész világnak. Vannak is jelen korunkban olyan alkalmak, ahol a lelkipásztor nem istentiszteleten, templomban, keresztyén gyülekezethez szól, hanem különböző alkalomból egybegyűlt közösséghez. Itt kísértés lehet, hogy az alkalom és helyszín uralja a mondanivalót, mégsem maradhat el itt sem az evangélium, ha lelkipásztorként szól valaki.

A szeretetszolgálat, a diakónia is hozzátartozik a lelkipásztori szolgálathoz. Ebben munkatársak nélkül hamar elvész a lelkipásztor. „Válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akikről jó bizonyságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítsuk be ebbe a munkába” (ApCsel 6,2-4). Természetesen itt sem pusztán szociális tevékenységről van szó, hanem az evangélium megéléséről és felmutatásáról.

Ma különös nyomatékkal jelentkezik a pályázatokkal való foglalkozás. Az anyagiak előteremtése akár gyülekezeti tevékenységre, akár épületek vonatkozásában. Ebben olykor a gyülekezet elvárása olyan erős, hogy szinte mindenek elé kerül. A lelkipásztort is elragadhatja itt a buzgolkodás. Nem jó, ha a sorrendben ez a fenti feladatokat elnyomja, vagy háttérbe szorítja.

Az oktatás is feladata a lelkipásztornak. Korábban voltak kifejezetten tanítói, kátémagyarázatos istentiszteletek is. Bizonyos értelemben a bibliaórák ezt a feladatot is betölthetik. Itt sem pusztán oktatásról, még nem is csak bibliaoktatásról van szó, hanem az evangélium megszólaltatásáról. A hitoktatás is gyakran, különösen falvakban a lelkipásztor feladata. Ha lehet, jó igénybe venni a hitoktatók szolgálatát. Az azonban nem kívánatos, hogy ez elszakadva a gyülekezettől, önálló munkaággá alakuljon.

A sokrétűséget még lehet bővíteni, a sákramentumok külön tárgyalásával és a kazuáliák részletezésével, de talán ezekben röviden a legfontosabbakat megemlítettük.

Lelkész szentelési eskü

Én […] esküszöm a Szentháromság Istenre,

hogy lelkészi megbízatásomban Jézus Krisztus szolgájaként járok el a Magyarországi Református Egyház rendje szerint, Isten dicsőségére, az egyház építésére, hazám és az emberi nemzetség javára.

A teljes Szentírást szorgalmasan tanulmányozom, Isten igéjét a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás szellemében, a Lélek bölcsességével és bátorságával mindenkor hirdetem.

A sákramentumokat egyházunk rendtartása szerint szolgáltatom ki. Az egyházi törvényeknek kész szívvel engedelmeskedem.

Ha emberi gyöngeségből valamiben vétenék, a fenyítéket alázatosan fölveszem.

Lelkészi szolgálatomat és az általam igaznak ismert, evangélium szerint reformált hitet és egyházat el nem hagyom, meg nem tagadom.

Isten engem úgy segítsen! Ámen.

Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil

Az Ágostai Hitvallás szerint az egyház a szentek gyülekezete, amelyben az evangéliumot tisztán tanítják és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki. (VII. cikkely) A Jézus Krisztusról szóló tanúságtétel minden Krisztusban hívő ember egyetemes feladata. Az egyház minden tagja részese ennek a szolgálatnak hitének és lelki adományának mértéke szerint. Azonban az egyház hivatalos szolgálatát, a nyilvános tanítást és a szentségek kiszolgáltatását az egyház jó rendje érdekében az azzal megbízott egyházi munkások végzik. Az evangélium hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására Jézus Krisztus külön szolgálatot rendelt. Az egyház rendjének megfelelően ezt a szolgálatot az arra szabályszerűen elhívott (rite vocatus) lelkész végzi. A szabályszerű elhívásnak két aspektusa van a külső (vocatio externa) és a belső elhívás (vocatio interna). Utóbbi a szubjektív oldal, amely a hit és a lelkészi hivatal viseléséhez szükséges tudás összhangjában áll. Előbbi pedig a püspök által való lelkésszé szentelés (ordinatio) és szolgálatra kiküldés aktusában. A lelkészavatás Jézus Krisztus missziói parancsa alapján és az ő nevében történik, azzal a meggyőződéssel, hogy ezáltal maga az élő Úr küld el és állít az apostoli szolgálat folytonosságába. A lelkészavatás tehát nem a hívők egyetemes papságának átruházása, hanem az apostoli küldetés továbbadása. A lelkészavatás nem emeli a lelkészt a hívek fölé egy magasabb papi rendbe.

A lelkészek szolgálati jellege és a kegyelmi eszközökkel (Isten igéje és a szentségek) való szolgálatuk– a lelkészi alkalmazás helyétől és az egyházigazgatási hatáskörtől függetlenül – azonos. A Magyarországi Evangélikus Egyház férfiakat és nőket egyaránt képez, felavat, illetve kiküld a lelkészi szolgálatra. A Magyarországi Evangélikus Egyház felavatott lelkésze az, aki:

a) az előírt teológiai tanulmányoknak eleget tett és erről egyetemi, illetve ezzel egyenértékű oklevelet szerzett,
b) érvényes lelkészi oklevéllel rendelkezik,
c) lelkésszé avatásában a lelkészi szolgálatra megbízást és felhatalmazást kapott,
d) a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkészeinek nyilvántartásában szerepel.

A lelkészi jelleg nem szűnik meg a nyugdíjba vonulással.

A Magyarországi Evangélikus Egyház lelkészétől elvárja, hogy belső elhívásból kötelezze el magát az egyházi szolgálatra, lelkészi hivatásában feddhetetlenül éljen és szolgáljon, családját példaadóan, evangélikus hitben pásztorolja. A lelkész köteles magatartásával, viselkedésével és külső megjelenésével is hivatalának megfelelni. A lelkész a köz szolgálatában választott tisztséget betölthet, ugyanakkor pártpolitikai tevékenységet nem folytathat, pártnak tagja nem lehet. A lelkészi szolgálatban álló személy köteles a lelkipásztori titkot megőrizni, az egyház törvényes rendjét megtartani és védelmezni. A lelkész lelkiismeretesen és híven köteles magát minden tevékenységében lelkészi esküjéhez tartani. A lelkész az egyházban rendszeresített liturgikus öltözetet istentiszteleteken és az egyéb liturgikus alkalmakon viseli.

A lelkész felelős egyháza biblikus és hitvallásos tanításának érvényesüléséért. Az egyházi szolgálatban álló lelkész sajátos joga és kötelessége a szentségek kiszolgáltatása, a házasság egyházi megáldása, valamint az egyházi temetések végzése. Minden egyházi szolgálatban álló lelkész és lelkészi szolgálattal megbízott személy kötelessége a lelkészi szolgálat hűséges végzése, különösen

a) Isten igéjének, törvényének és evangéliumának hirdetése,
b) az egyház építése,

c) a hívek pásztorolása.
d) a lelkigondozás szolgálata,
e) a bűnökből való feloldozás,
f) a fiatalok és idősek tanítása,
g) a szeretetszolgálat szervezése,
h) önmaga továbbképzése egyéni és egyházi továbbképzés keretében.

Az lelkészi eskü szövege

Én, N. N., / esküszöm az élő Istenre, / aki Atya, Fiú, Szentlélek / egy igaz Isten, / hogy evangélikus lelkészi hivatásomnak / teljes erőmmel / és minden tehetségemmel / megfelelni igyekezem, / az Úr Jézus Krisztus evangéliumát / a teljes szentírás szerint / egyházunk hitvallásai értelmében / tisztán és igazán hirdetem; / a szentségeket / Krisztus rendelése szerint / helyesen szolgáltatom ki; / a reám bízottakat / híven pásztorolom, / és a lelkipásztori titkot megőrzöm; / egyházunk törvényes rendjét / megtartom és védelmezem; / egyházunk építésén / nemcsak szóval, / hanem példás élettel / és szolgáló szeretettel munkálkodom; / egész lelkészi szolgálatomat / odaadó hűséggel végzem / Isten dicsőségére / és embertársaim üdvösségére. / Isten engem úgy segéljen. / Ámen.

Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente

A Magyarországi Baptista Egyházhoz (továbbiakban: MBE) tartozó gyülekezetek életében a lelkipásztori szolgálat igen jelentős hangsúllyal bír – már csak e szolgálat szerteágazó volta miatt is. A lelkipásztor a gyülekezet első számú fölavatott tisztségviselője, aki egyfajta felvigyázóként végzi szolgálatát az adott helyi gyülekezet megbízása nyomán, de egyszersmind az MBE alkalmazottjaként. Jellegénél fogva ez a szolgálat leggyakrabban főhivatásként van ellátva, de nem kevesen polgári foglalkozásuk mellett végzik a gyülekezetek pásztori vezetését.

A lelkipásztori szolgálat kereteit alapvetően a Szentírás, a Baptista Hitvallás és az MBE Alapszabályai határozzák meg, de természetesen a helyi gyülekezetek sajátos szükségei és feladatai egyedi hangsúlyokat adhatnak ennek a szolgálatnak. A lelkipásztor legfontosabb feladata magában a nevében is bennfoglaltatik: pásztorlás. A gyakorlatban ez döntően az Isten Igéjével kapcsolatos szolgálatok ellátását jelenti, s innen ered a lelkipásztor még ma is élő megnevezése: Isten igéjének szolgája. Ilyen minőségében a gyülekezet fő igehirdetője és tanítója kell hogy legyen, akár az istentiszteleteken központi helyet elfoglaló igehirdetés végzésével, akár a kisebb bibliatanulmányozó csoportok vezetésével. Mindezek célja a tanítványok nevelése, képzése, hitben és ismeretben való megerősítése, amit értelemszerűen a személyes lelki vezetés és lelkigondozás tesz hatékonnyá. A lelkipásztor ezeken túl bemerít, kiszolgáltatja az úrvacsorát, megáldja a házasságra lépőket, megáldja az újszülötteket, vezeti a temetési istentiszteleteket, valamint a gyülekezet vezetőségének tanácskozásait, s magukat a gyülekezeti tanácskozásokat is. A lelkipásztor más vezetőségi tagokkal, elsősorban a gyülekezetvezetővel együtt ellátja a gyülekezet hivatalos képviseletét is, mind az MBE, mind a társegyházak, mind a hivatalos fórumok előtt.

Ugyanakkor a baptista gyülekezetek szervezeti rendje és gyakorlata miatt a lelkipásztornak nemcsak számos munkatársa van a fenti feladatokban, hanem szinte valamennyi szolgálati területét teljes joggal láthatják el a gyülekezet fölavatott tisztségviselői, azaz a presbiterek és a diakónusok. Ennek köszönhetően egy baptista gyülekezet élete akkor sem bénul meg, ha a gyülekezetnek hosszabb vagy rövidebb ideig nincsen lelkipásztora. Ezzel együtt ma a legtöbb gyülekezet arra törekszik, hogy teológiát végzett lelkipásztora legyen a közösségnek, aki korunk összetett problémáiban, égető kérdéseiben bibliai alapú bölcs útmutatást tud adni, s legfőképpen életpéldáján keresztül is tanít.

Végül meg kell még azt is jegyezni, hogy a rendszerváltás óta eltelt évtizedekben az MBE növekvő társadalmi szerepvállalása azt is eredményezte, hogy a lelkipásztori szolgálat úm. szakosodott. Ma a gyülekezeti lelkipásztorként szolgálók mellett sok olyan lelkipásztor van, aki vagy teljes időben, vagy részmunkaidőben szociális intézményekben, idősotthonokban, iskolákban vagy kórházakban végzi szolgálatát.

Lelkipásztori fogadalomtétel szövege

Én, … mint a Magyarországi Baptista Egyház … gyülekezetének lelkipásztora Isten kegyelmében bízva vállalom, hogy Istentől kapott elhívásom alapján a tiszta evangéliumot hirdetem, ezáltal az embereket az üdvösség útjára vezérlem, a reám bízottakat a tanítványi szolgálat betöltésére és az élet minden területén való becsületes helytállásra nevelem. Mindenkor gondoskodom a gyülekezet rendjében rám tartozó összes istentiszteleti és egyéb szolgálatok pontos ellátásáról, a gyülekezet és az ahhoz tartozó személyek, családok, testi és lelki betegek pásztori gondozásáról, valamint az avatott és választott gyülekezeti munkások

bátorításáról és támogatásáról, továbbá új szolgálattevők neveléséről és fölkészítéséről. Felügyelek a gyülekezet jó rendjére, hitelvi és erkölcsi tisztaságára, és a Szentírás alapján, valamint a ráépülő Baptista Hitvallással s a Magyarországi Baptista Egyház szabályzataival összhangban tevékenykedve irányítom és képviselem a gyülekezetet.

Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt

Írásomban nem kívánom sem összehasonlítani, sem megkülönböztetni a lelkészi szolgálat mibenlétét a magyarországi egyházak vonatkozásában, hanem kifejezetten a Magyar Pünkösdi Egyház szempontjából szeretném azt bemutatni. A legkevesebb munkával talán az járna, ha Egyházunk *Szervezeti és Működési Szabályzatából* a vonatkozó mondatokat idemásolnám, mivel azonban ez egyébként is elérhető Egyházunk honlapjáról, inkább sablonmentesen és saját szavaimmal fogalmaznék.

A lelkész mindenekelőtt ember. Hús-vér egyén és egyéniség, akinek ugyanúgy van személyisége, jelleme, stílusa; vannak erősségei és gyengeségei, erényei és hibái; vannak érzései, érzelmei és egyéb tulajdonságai, mint bárki másnak.

A lelkész hívő ember. Hisz a Szentháromság egy Istenben, akinek, és akiért él és szolgál. Hitének, és egyben életének, valamint szolgálatának alapját a Szentírás, a Biblia adja. Lelkészi tevékenységét a mennyei elhívás vezérli, így az nem annyira munka, hanem inkább hivatás.

Egy – számomra – ismeretlen gondolkodótól származó idézet szerint: „Isten nem a képzetteket hívja, hanem az elhívottakat képzi.” — Bár úgy vélem, Isten a képzetteket is hívja, de igaznak tartom, hogy akiket Isten a szolgálatára elhív, azokat képzi, felkészíti. Ezen a téren Isten eszköztára szinte kimeríthetetlen: a hétköznapi élet és hitélet megtapasztalásaitól kezdődően a teológiai tanulmányokig és fokozatokig. Egyházunk történelmében – és akár jelenében is – szinte mindegyikre található példa. Mindenesetre nem túlzó elvárás egy lelkésszel kapcsolatban, hogy legyen igénye a fejlődésre és törekedjen is erre mind autodidakta módon, mind szervezett képzési formákat igénybe véve, hiszen „a jó pap holtig tanul, a rossz pedig még azután is.”

A lelkész, szolgálatát tekintve akkor jár el helyesen, ha mindenben Mesterét, Jézus Krisztust követi. (Ezen persze nem a korabeli öltözködési formát, ill. külső megjelenést értem.) Jézus hozzáállását, viselkedését, gondolkodásmódját, jellemét, tulajdonságait a Szentírás tanulmányozása, az imádkozó – Istennel párbeszédet folytató – életmód, és a Szent Szellem Istennel való élő közösség képes kiformálni bennünk. Ennek nyomán alakul ki az az életszemlélet, amellyel a lelkész – Jézushoz hasonlóan – az emberekért él.

Ez egyben azt is jelenti, hogy lelkészként többre értékeljük és fontosabbnak tartjuk az embert magát, mint pl. egy szervezet, vagy szervezeti egység gépies – lélektelen – működtetését, jóllehet ezekre is szükség van (pl. egyház, gyülekezet, alapítvány stb.).

Jézus Krisztus a jó Pásztor, a lelkész pedig lelkipásztor. Ahogyan a jó Pásztor nemcsak a nyájával, hanem a nyájon kívül kóborló juhokkal, sőt a ragadozó farkasokkal is foglalkozott, ugyanígy a lelkész szolgálata sem csak a templom falain, a gyülekezet keretein belül valósul meg, hanem azon kívül is. Elhívásunk egy részét képezi a gyülekezeti élet szervezése annak számos – ha nem minden – velejárójával együtt, elhívásunk egy másik részét pedig a Krisztus testéhez még nem tartozókért végzett, ill. a közöttük és a számukra nyújtott szolgálatok, tevékenységek adják, amelyben nem teszünk különbséget ember és ember között. Ez a szolgálatunk minden esetben az elfogadás mértékéig tart.

A lelkész azt is elsajátíthatja Mesterétől, hogyan tud összekötőkapocs lenni Isten és az emberek, ill. az emberek és Isten között. Ez számos esetben közvetítést, békéltetést, mediációt jelent.

Isten esetenként a lelkészen keresztül kommunikálja üzenetét, az Istent keresők pedig számos alkalommal a lelkészen keresztül ismerik, értik meg Istent.

Számos területét lehetne még taglalni a lelkészi szolgálatnak, de erre valóban hadd szolgáljon a lelkipásztorok munkaköri leírása. Egyetlen területre azonban még hadd irányítsak figyelmet.

A lelkész *felelős* személy. Felelősséggel tarozik a rábízottakért, amelybe nemcsak a gyülekezetének tagjai tartoznak bele, hanem lakókörnyezete, települése és tágabb szolgálati területe is – ha van ilyen. A lelkész felelős a családjáért is – ha van neki. A lelkész felelős az Istennel való kapcsolatáért is – hogy legyen neki.

A lelkészi hivatás felemelő, sokoldalú, embert próbáló, felelősségteljes, Istentől megáldott szolgálat, amelynek hűséges betöltése mennyei jutalmat eredményez.

A pásztori megvallás szövege

Isten – és a jelenlévő testvériség – színe előtt vallást teszek ma arról, hogy

- a Krisztustól kapott elhívást és a pásztori szolgálatot elfogadom és betöltöm
- a Szentírás világosságában járok és vezetem a rám bízottakat
- az egyetemes Pünkösdi Hitvallást hiszem, vallom és hirdetem
- minden igyekezetemmel azon leszek, hogy folyamatosan növekedjek az Úr Jézus Krisztus kegyelmében, az Isten megismerésében és a Szent Szellemmel való közösségben
- tudásommal, képességeimmel és ajándékaimmal a Gyülekezet épülését szolgálom
- szolgálatomat az Magyar Pünkösdi Egyház iránt elkötelezve, az Etikai kódexben megfogalmazottak szerint, becsülettel, tiszta szívvel és jó lelkiismerettel végzem
- ezt a megvallást örömmel és élő reménységgel mondom el

Isten dicsőségére és az Ő Egyházának áldására! ÁMEN

Metodista megközelítés – írta: Kovács Zoltán Mihály

A Metodista Egyház (UMC) az Egyházrend megfelelő cikkelyeiben[6] ír a felszenteltek szolgálatáról.

Az egyház megbízatása

Az egyház megbízatása, hogy az embereket Jézus tanítványaivá tegye. A gyülekezet az a hely, ahol ez a megbízatás a legvilágosabban megjelenik, és megvalósul. Az egyház arra törekszik, hogy az egész világra kiterjedő küldetését minden keresztény – úgy laikus, mint lelkészi tagjai – Szentlélekkel átitatott szolgálatán keresztül betöltse. Krisztusban csak egy szolgálat létezik, de Isten kegyelmének sokféle ajándéka és hatása működik Krisztus testében (Ef 4, 4-16). A keresztények szolgálatai kölcsönösen kiegészítik egymást. Krisztus a Metodista Egyház minden tagját arra hívta, és küldte el, hogy egymással közösségben éljenek és dolgozzanak.

A felszentelés jelentősége és a felszenteltek közössége

A keresztény egyházban végzett minden szolgálat Krisztus szolgálatára épül, aki minden embert arra hív, hogy Isten üdvösségét elfogadják, és kövessék őt a szeretet és szolgálat útján. Ez a hívás az egyház egészének szól, és ebből a folyamatos szolgálatból minden egyes keresztény részesül.

Az egyházban a közösség egyes személyeket megerősít abban, hogy lelki ajándékokkal rendelkeznek, életük Isten kegyelmének látható jeleit hordozza és ezért várhatóan gyümölcstermő lesz. Ők Isten hívására oly módon válaszolnak, hogy a felszentelt szolgálatokban végzett vezetői feladatokra rendelkezésre bocsátják magukat. E hívásra adott válasz már a keresztény egyház kezdetekor meghatározott alakot öltött. Az apostolok szolgálatának folytatására a korai egyház kézrátétellel választott ki személyeket. Egyesekre az igehirdetés, a tanítás, a szentségek kiszolgáltatásának felelősségét ruházta, másokra pedig az emberek testi szükségleteiről való diakóniai gondoskodás feladatát bízta. Bár ezek a funkciók kiválasztás alapján működnek, Isten népe szolgálatától sohasem különültek el.

A felszentelés Isten népének vezetését és az apostoli szolgálat folytatását szolgálja olyan emberek által, akiket a Szentlélek erre felhatalmazott, és akik odaszánják magukat az evangélium megélésére és hirdetésére. A felszentelés vonatkozhat a diakónusokra, akik a tanításra, az igehirdetésre és az istentiszteleti szolgálatokra kapnak megbízást. Ők azok, akik a szentségek kiszolgáltatásában a vének segítői. A felszentelés vonatkozhat a vénekre is, akik megbízatása az igehirdetésre, a tanításra, a szentségek kiszolgáltatására, valamint és az egyház vezetésére vonatkozik. A felszentelt személyek különleges szövetségben vannak azokkal, akik felszentelésben részesültek, különösen saját évi konferenciájukon belül. A felszentelt szolgálattevők szövetsége életre szóló elkötelezettséget jelent.

Minden évi konferenciában[7] megtalálható a diakónusok és a vének szövetsége, külön vagy együtt. Ez olyan szövetségi közösséget alkot, amely a kölcsönös támogatást, gondoskodást és a közös küldetésért viselt felelősséget szolgálja.

[6] Egyházrend 2020. Magyarországi Metodista Egyház, Budapest, 2020. 301-369. cikkelyek
[7] Az Évi Konferencia egy püspök alá tartozó önálló egyházszervezeti egység a Metodista Egyházon belül, amelyet egy szuperintendens felügyel.

Belépés a lelkészi szolgálatba

Ha valaki a lelkészi szolgálatra személyes elhívással (vocatio interna) rendelkezik, azt az egyház is megvizsgálja (vocatio externa). A folyamat első lépéseként a személy saját elhívását a lelkészével osztja meg. Ezt követően a gyülekezet (Körzeti Konferencia) vizsgálja meg a jelöltet a Wesley-féle kérdések alapján. Ezek: *1. Ismerik-e a jelentkezők Istent, mint bűnt megbocsátó Istent? Bennük lakik Isten szeretete? Nem kívánnak mást, mint Istent egyedül? Szent életet folytatnak? 2. Rendelkeznek-e a hivatáshoz szükséges adományokkal és kegyelemmel? Van-e világos és egészséges értelmük; a lelki dolgokban kellő ítélőképességük; a hit általi megváltásról helyes látásuk? Helyesen, folyékonyan és érthetően beszélnek-e? 3. Vannak-e gyümölcseik? Meggyőződött-e valaki igazán bűneiről és megtért Istenhez szolgálatuk nyomán, és megerősödtek-e a hívők általuk?* Ha valakinél ezek az ismertetőjegyek megtalálhatók, akkor hisszük, hogy Isten elhívta őt a szolgálatra. Ezt elegendő bizonyítéknak tekintjük arra nézve, hogy a Szentlélek vezeti őt. Ha a gyülekezet döntése támogató, akkor a jelölt a Felszenteltek Szolgálata Bizottsága[8] elé kerül, és hivatalosan is az egyház lelkészjelöltjévé válik.

A következő lépés a gyakornoki év, amikor egy – a püspök által kijelölt – gyülekezetbe kerül a teológiai évei előtt. A gyakornoki esztendő után a jelölt elkezdi teológiai tanulmányait, ezzel párhuzamosan pedig egy gyülekezetben is különböző feladatokat és szolgálatokat vállal. A tanulmányokat a Felszenteltek Szolgálata Bizottsága által kijelölt teológiai szemináriumban (jellemzően: evangélikus, református, baptista) végzi. A diploma megszerzése után lehetősége van arra, hogy helyi lelkészi szolgálatra jelentkezzen, vagy továbblépjen a felszentelés útján. A következő lépésekhez azonban a Felszentelt Lelkészek közösségének támogatása is szükséges, akik megvizsgálják a jelöltet, majd szavaznak a további lépésekről. Jellemzően próbaidős lelkész (diakónus vagy vén) időszak kezdődik a szolgálatában, amely minimum 3, maximum 8 évig tart. A püspök – az egyházi viszonyok alapján – általában egy önálló gyülekezeti szolgálattal bízza meg, munkáját egy felügyelő lelkész kíséri. Amennyiben a próbaidő után a felszenteltek közössége támogatja, úgy teljes jogú felszentelt lelkésszé (diakónus vagy vén) szentelhető, valamint az Évi Konferencia teljes jogú tagjává is válik. A felszentelésről nem a püspök, hanem az a lelkészi közösség dönt, amelynek ezután teljes jogú és végleges tagja lesz. A felszentelés aktusát a püspök végzi kézrátétel által, amellyel így felhatalmazást ad a teljes jogú szolgálatra ezekkel a szavakkal:

„Fogadd a felhatalmazást, hogy az Egyház felszentelt lelkészeként,
Isten Igéjét hirdesd,
és a szentségeket kiszolgáltasd!”

A lelkészi szolgálatra való elhívástól az Egyházrend szerint legalább 9-10 év is el kell, hogy teljen, míg egy jelölt teljes jogú lelkészi megbízatást kap. Szolgálatát ezek után önállóan végzi a püspök által kijelölt gyülekezetben. A felszenteléssel együtt ugyanakkor püspöki dispozíció is jár. Fontos, hogy nem a gyülekezet hív meg vagy választ lelkipásztort, hanem a püspök helyezi oda. A felszentelt lelkész innentől kezdve a szolgálati beosztás alapján egy évre kapja a szolgálat helyét. Ezt minden Évi Konferencián a püspök hirdeti ki a Kabinet (püspök és

[8] Az Évi Konferenciának az a bizottsága, amely a lelkészjelölteket vizsgálja, majd az ajánlásait a Felszentelt Lelkészek zárt ülése elé terjeszti. Tagjait a püspök jelöli és az Évi Konferencia választja. Tagjai között van a szuperintendens, lelkészek és egy laikus (nem felszentelt) személy is.

szuperintendens) döntése alapján. A gyakorlat azt mutatja, hogy a felszentelt lelkészek – a magyar viszonyok között – általában 8-12 évet töltenek egy közösségben.

Vizsgálat

A püspök kérdései
A szuperintendens kérdez, a jelölt válaszol:

Ezért, hogy tudomást szerezzünk arról, hogy hited szerint
Isten hívott el téged,
és hogy vallást tegyél keresztyén hitedről,
megkérdezünk téged:
Hiszed-e, hogy Isten hívott el arra,
hogy Vénként, azaz felszentelt lelkészként élj és munkálkodj?
Úgy felelj: „Igen, Isten segítségével.”
Igen, Isten segítségével.
Hiszel-e a Szentháromság Istenben,
és vallod-e, Jézus Krisztust a te Uradnak és Megváltódnak?
Úgy felelj: „Hiszem és vallom.”
Hiszem és vallom.
Meg vagy-e győződve arról,
hogy az ó- és újszövetségi iratok
minden szükséges dolgot tartalmaznak az üdvösségre
a Jézus Krisztusban való hit által,
és, hogy páratlan és megbízható zsinórmértékként szolgálnak
az Egyház hite és élete számára?
Úgy felelj: „Igen, Isten segítségével.”
Igen, Isten segítségével.
Hűséges maradsz-e az imádságban,
a Szentírás olvasásában és tanulmányozásában,
és abban, hogy a Szentlélek segítsége által
életedet az Evangélium formálhassa,
és megbízható példaként szolgálj mások számára?
Úgy felelj: „Igen, Isten segítségével.”
Igen, Isten segítségével.
A többi Vénnel való szövetségben
hű maradsz-e a Metodista Egyházhoz,
elfogadva annak rendjét, liturgiáját, tanítását és szabályait
megvédve azt minden Isten Szent Igéjével ellentétes tanítástól,
és elfogadod-e azok tekintélyét, akiket arra jelöltek ki,
hogy a te szolgálatodat felügyeljék?
Úgy felelj: „Igen, Isten segítségével.”
Igen, Isten segítségével.
Az Isten,
aki megadta neked az akaratot, hogy ezeket a dolgokat megtedd,
adja meg a kegyelmét, hogy be is végezd azokat,
hogy a munka, melyet elkezdett benned, tökéletessé válhasson.
Ámen.

Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius

Az Ortodox Egyházban a papság szentsége az egyetlen szentség a hétből, amelyben kizárólag csak férfiak részesülhetnek, és azt csak egy püspök, püspökszentelés esetén pedig több püspök – legalább kettő - szolgáltathatja ki. A papság szentségének három fokozata van: első fokozata a diakonátus, ezt követi a papság, legmagasabb fokozata a püspökség. Eme fokozatok, mind a kiszolgálásuk szempontjából, mind az Egyház életében betöltött szerepük szempontjából egymással hierarchikus kapcsolatban állnak.

Mindhárom fokozat előfeltétele a nagykorúság, a megfelelő iskolai végzettség és a példás erkölcsi élet. Diakónusszentelés során a jelöltet először felolvasónak, majd hipodiakónusnak avatják, ezt követi a tényleges diakónussá való szentelés A szentelések a Szt. Liturgia során történnek, és úgy vannak időzítve, hogy a jelölt egy liturgia alatt csak egy fokozatot kaphat meg. (Az említett felolvasói és hipodiakónusi avatások nem minősülnek szentelésnek.) Diakónusok jelenleg elsősorban a püspökségeken szolgálnak, a liturgikus feladataik mellett adminisztratív munkát is végezhetnek, de a nagyvárosi parókiákon, ahol több lelkész is tevékenykedik, szolgálhatnak diakónusok is.

Az egyház szolgálóinak a legnépesebb táborát a papok alkotják, feladatuk szerteágazó. Adminisztratív feladataik mellett természetesen liturgikus és sokrétű hitéleti munkát végeznek, és mindezek mellett személyes példájukkal és életvitelükkel is vezetik a rájuk bízott közösséget. A közkeletű felfogással ellentétben, amely szerint a pap vasárnap misézik, ha kell keresztel, esket vagy temet, emellett a rengeteg szabad idejében azt csinál, amit akar, idejének nagy részét kiteszik az egyéb szolgálatok (hitoktatás, betegek és fogvatartottak látogatása, felkészülés a szolgálatra, önképzés, kapcsolattartás). Az anyaországi közösségek nagy létszámuk miatt kötik le a lelkészek idejét, a diaszpóra parókiái a hívek szétszórtsága okán jelentenek kihívást. A kritikára való nyitottság lényeges a pasztorációs munka során, amelynek feldolgozása olykor rengeteg pszichés energiát is igényel, de végső soron ez a pásztor és a nyáj javát is szolgálhatja.

A diakónusok és a papok általában családos emberek, de elviekben hibás az a megközelítés, amely szerint „az ortodox papok nősülhetnek”. Az a megállapítás helyes, hogy az egyház a lelkészi hivatás első két fokozatába nős, családos embereket is felszentel. A pap családjának eltartása szintén jelenthet nehézséget, ezért az utóbbi időkben előtérbe került az a kérdés, hogy a lelkészek a hivatásuk mellett vállalhatnak-e egyéb tevékenységet is. Az ortodox diaszpóra határozottan az igen mellett teszi le a voksát, a helyi egyházak zsinatai foglalkoznak is a kérdéssel, megállapítva, hogy mely foglalkozások kompatibilisek és melyek nem a papi hivatással. A munkahelyek újabb kihívást jelenthetnek a lelkészek számára, ahol a pasztorált közösségben megszokotthoz képest másként kell viselkedni, de nem feladva a keresztényi élet alapelveit.

A papság szentségének harmadik fokozata a püspökség. A püspökök az ortodoxiában a többi keresztény egyházvezetőhöz hasonló feladatot látnak el, összefogják a parókiák, esperességek működését, lelkészeket neveznek ki és szentelnek, képviselik az egyházmegyét. A püspököt a nemzeti egyházak vagy az érsekségek zsinatai választják (helyenként kiegészülve a laikus hívők képviselőivel), legalább két jelölt közül. A jelöltség alapfeltétele a nőtlenség, általában a betöltött 35. életév, illetve egy maximális életkor (70 év). A jelölt lehet szerzetes, nőtlen vagy özvegy pap, a megválasztott jelölt a püspökké szentelés előtt szerzetesi fogadalmat is tesz. A püspök felszenteléséhez és beiktatásához legalább két püspök jelenléte szükséges.

A szerzetesség egy különálló csoportot képez az ortodoxiában. A szerzetesi fogadalmat (szegénység, engedelmesség, szüzesség) tevő férfiak és nők Nagy Szent Vazul reguláit követve kolostorokban élnek közösségi formában. A katolikus egyháztól eltérően nálunk nincsenek szerzetesrendek. Az imádság és a szertartásokon való részvétel mellett önfenntartó, termelő munkát is végeznek, munkájuk gyümölcsét felélik vagy eladják. Sok kolostor foglalkozik kegytárgyak és liturgikus kellékek készítésével, valamint a látogatók, zarándokok fogadásával. A férfi szerzetesek, megfelelő teológiai képesítéssel diakónusi, illetve papi funkciót is betöltenek a kolostor falain belül. Az Ortodox Egyház püspökei nagyrészt a szerzetesek közül kerülnek ki. A legnevesebb ortodox szerzetesi közösség az Athosz-félszigeti szerzetesi köztársaság, 20 kolostorral és néhány szkítivel (kisebb kolostor), amely a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus és Görögország kondomíniuma. Itt csak férfi szerzetesek élnek és ide csak férfi zarándokokat engednek be.

4. Úrvacsora, eucharisztia

Mit tartok fontosnak a saját egyházam részéről az úrvacsora/eucharisztia szempontjából?

Református megközelítés – írta: Zsengellér József

A református felfogás szerint két sákramentum, szentség származik a Bibliából, melyek Jézus parancsa nyomán váltak szakrális szertartássá. Az egyik a keresztség, a másik az úrvacsora. Az úrvacsora elnevezés az őseseményből, Jézus és tanítványai által elköltött utolsó peszah (páska) vacsorából ered. Az evangéliumi leírások szerint (Mt 26,26-28; Mk 14,22-24; Lk 22,19-20) ennek a vacsorának a során Jézus a megtört kenyeret saját testével, a bort saját vérével azonosítja. Pál leírásában (1Kor 11,23-26) Jézus parancsa is olvasható: „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre". Krisztus kereszthalála minden ember minden bűnéért tett engesztelő áldozat, amire nem csak emlékezni kell, ahogyan parancsolta, de azonosulni is kell vele, testben és lélekben át is kell élni. Ezért mondja egyházunk egyik hitvallása a Heidelbergi Káté:

„Krisztus nekem és minden hívőnek meghagyta, hogy egyek a megtört kenyérből s igyak a nekem nyújtott pohárból az ő emlékezetére. Ezzel együtt megígérte, hogy az ő testének feláldozása és megtöretése, vérének kiontása a kereszten értem is éppúgy megtörtént, mint ahogy két szememmel látom, amikor az Úr kenyerét nekem megtörik és a kelyhet nekem odanyújtják. És azt is megígérte, hogy az ő megfeszített teste és kiontott vére olyan bizonyosan táplálja lelkemet az örök életre, mint amilyen valóságosan eszem a kenyérből és iszom a kehelyből, amelyet Krisztus testének és vérének jegyeként az Úr szolgája nekem átad."[9]

Református hitünk szerint tehát a kenyér és a bor szent jelképek, „jegyek", melyek célja, hogy az emlékezés során valamilyen testi valóságban is átéljük a lelki azonosulást. A „Szentlélek munkája által olyan valóságosan részesedünk az ő testében és vérében, mint amilyen valóságos az, hogy e szent jegyeket az ő halála emlékezetére elfogyasztjuk" (1Kor 10,16-17).[10]

Az úrvacsora szerepe hitéletünkben az emlékeztetésen túl a bűnbánat és bűnbocsánat megvalósulása. Ez a szertartás menetében is megmutatkozik. Úrvacsoraosztás csak az istentisztelet keretében zajlik, tehát a hirdetett Ige után részesülünk a látható jegyek révén a testté lett Igében. Az 1Kor 11,23-26 felolvasása után elhangzik egy figyelmeztető felhívás, akár a bibliai szöveg folytatásából arra, hogy az úrvacsora hit nélküli vagy bűnbánat nélküli vétele Isten ítéletét vonja maga után. Majd egy esetleges magyarázó beszédet követően bűnvalló imádságot mond a lelkész, melybe a közösség is bekapcsolódhat.[11] A hitvallás közös elmondását követően még az úrvacsora bűnbocsátó lényegének hitbeli elfogadására, valamint a megbocsátásból fakadó hálaadó engedelmes életre vonatkozóan felel a közösség a lelkipásztor kérdéseire („hiszem és vallom, ígérem és fogadom"). Ezt követi az isteni bűnbocsánat és áldás nyilvános kihirdetése. Ezután mindenki egyenként járul az úrasztalához hogy vegye először a kenyeret majd a bort. Mindkét jegy vétele előtt és után egy-egy rövid imádságot mondunk magunkban. Miután mindenki részesült a szent jegyekben, a lelkipásztor egy intelmet mond a gyülekezetnek figyelmeztetve, hogy Isten kegyelmére hálából engedelmes életre kell törekednünk. Az hálaadó imádságot követően fogadjuk Isten áldását.

Gyülekezetenként eltérő, hogy milyen rendszerességgel tartanak úrvacsorát. A minden vasárnapi úrvacsorai közösségtől a nagyünnepeken tartott úrvacsorákig széles a skála. Leggyakoribb talán a havonként egyszeri alkalom.

[9] Heidelbergi Káté 78. kérdés–felelet. (https://reformatus.hu/isten-szolt/hitvallasaink/heidelbergi-kate/).
[10] Heidelbergi Káté 79. kérdés–felelet. Kálvin, *Institutio* 4.17.1-11.
[11] Helyenként eltérő módon vagy meghatározott részeket mondanak közösen, esetleg kötött imádságszöveget.

Az úrvacsora közösségformáló szerepét is hangsúlyozzuk. A Krisztushoz tartozók közösségébe, velük való sorsközösségbe kerülünk a Szentlélek által vett bor és kenyér révén. Minél inkább Krisztushoz tartozóvá válnak a gyülekezet tagjai, annál közelebb kerülnek egymáshoz is, vagyis a Krisztussal való közösség meghatározza a gyülekezeti közösséget is. „Amilyen valóságosan vesszük a kenyeret és a bort, olyan valóságos lesz ez az együttélés, és annál intenzívebben tudunk kölcsönös szeretetet gyakorolni és egymásért szenvedni."[12]

[12] Fekete Károly, *A Heidelbergi Káté magyarázata,* Budapest, Kálvin, 2013, 340-341.

Evangélikus megközelítés – írta: László Virgil

Az úrvacsora az evangélikus tanítás szerint szentség, hiszen megfelel három kritériumnak: Jézus Krisztus rendelte, látható külső jele van (ostya és bor), valamint a bűnbocsánat ígérete kapcsolódik hozzá. A szentségek célja, hogy „jelei és bizonyságai legyenek Isten irántunk való jóakaratának, s felkeltsék és erősítsék a hitet mindazokban, akik élnek velük." (Ágostai Hitvallás XIII. cikk)

Az úrvacsorában, amelyet Krisztus Urunk rendelése szerint (Mt 26,27) két szín alatt szolgáltatunk ki, az Ő halálára emlékezünk. A szerzési igéknek el kell hangoznia. „Az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, és hálát adva megtörte, és ezt mondotta: »Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely tiérettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.« Hasonlóképpen vette a poharat is, miután vacsoráltak, és ezt mondta: »E pohár amaz új szövetség az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre.« Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat, az Úr halálát hirdessétek, amíg eljön." (1Kor 11,23-26) Tehát az úrvacsorában az értünk önmagát adó Krisztus áldozatára emlékezünk. Éppen ezért található az evangélikus templomokban oltár. Azonban nincs szó arról, hogy az oltáriszentségben újra és újra feláldoznánk Jézust, hiszen ez egyszer s mindenkorra végbement a keresztfán.

Ugyanakkor nem beszélhetünk pusztán emlékvacsoráról sem. Az Ágostai Hitvallás X. cikke alapján valljuk, hogy Krisztus teste és vére valóságosan jelen van és kiosztják az úrvacsorában azoknak, akik élnek vele. A valóságos jelenlét, latin eredetű kifejezéssel, a reálprezencia mikéntjét azonban nem tudjuk megmagyarázni, hiszen azt maga Krisztus sem tette meg a Szentírás tanúságtétele szerint.

Az alapítási igékben egy új szövetségről olvasunk. Ezt a szövetséget Isten kötötte Jézus Krisztusban a benne hívőkkel. Az úrvacsora vételekor Isten ezt a közösséget újra és újra megerősíti velünk és táplálja a hitünket.

Egyházunkban az utóbbi évszázadok hagyománya szerint az oltáriszentségben való első részesedés a konfirmáció ünnepélyes alkalmához volt kötve. Hazai egyházunk éppen idén (2021) készül változtatni az eddigi gyakorlaton, lehetővé téve immár fiatalabb korú gyermekek számára is a Krisztussal való szentségi közösség megtapasztalását.

Az 1973-ban elfogadott Leuenbergi Konkordia alapján az evangélikus, a református, a később csatlakozott metodista egyház, valamint néhány további kisebb felekezet úrvacsorai-és szószéki közösségben vannak egymással. Így bár magában az úrvacsorával kapcsolatos tanításban akadnak közöttünk eltérések, de közös megünneplésének nincs akadálya.

Baptista megközelítés – írta: Lőrik Levente

A címben szereplő kérdés megválaszolásához egy lépéssel visszább kell lépnünk, s először azt kell meghatároznunk, hogy a Magyarországi Baptista Egyház (továbbiakban: MBE) miként gondolkodik a gyülekezetről. A Baptista Hitvallás értelmében a gyülekezet azoknak az újjászületett és bemerített hívőknek a közössége, akik Jézus Krisztust megváltójuknak elfogadják, és az Ő Igéje szerint élnek. Az így meghatározott gyülekezet ismertetőjegyei a következők: a tiszta igehirdetés, a bemerítés és az úrvacsora Ige szerinti alkalmazása, az imádkozás és az éneklés, az önkéntes adakozás, a szeretetszolgálat és a gyülekezeti fegyelem.

A fentiek értelmében az úrvacsora a baptista gyülekezetek életének nagyon fontos alkalma. Egyfelől azért, mert az úrvacsorát – a keresztséggel/bemerítéssel egyetemben – Krisztus rendelte kegyelmi eszköznek tartjuk, s hisszük, hogy mint ilyen, teljes mértékben Krisztus áldásától és a Lélek munkájától függ, önmagától ható ereje nincsen. Az úrvacsora objektív alapjának, azaz Jézus Krisztus váltsághalálának és feltámadásának, valamint a Szentlélek kitöltetésének párosulnia kell az Ige meghallásával és annak hittel történő elfogadásával mint szubjektív alappal, hogy az úrvacsora betölthesse Krisztus által rendelt célját a gyülekezet és a hívő életében. Ez utóbbi a másik tényező, ami a baptista közösségekben az úrvacsorát kiemelkedően fontossá teszi: a váltságért való hálaadás ünnepévé, melyben megújul a gyülekezet bizonyossága afelől, hogy Ura közte és vele van, s ennek nyomán megújul a gyülekezet Ura iránti odaszántsága is. Mindezek következményeképpen pedig megújul a gyülekezet tagjainak egymással való szeretetközössége.

Az elmondottakból világos, hogy az Úr Jézus halálának emlékjegyeiben, a kenyérben és a borban, melyeket Krisztus megtört teste és kiontott vére jelképeinek tartunk, csak azok részesülhetnek, akik újjászülettek és hitük vallomására bemerítkeztek, s megváltott emberekként Urukkal és embertársaikkal rendezett közösségben élnek. E kitétel első fele a gyakorlatban azt jelenti, hogy az úrvacsorai istentiszteleteken ugyan jelen lehetnek a gyülekezethez tartozó gyermekek, látogatók, érdeklődők, de az úrvacsora jegyeiben nem részesülhetnek. A mondat második része pedig azt feltételezi, hogy az úrvacsora előtti napokat a hívőknek arra kell felhasználniuk, hogy személyes csendességeikben önvizsgálatot tartsanak, s az Ige és a Szentlélek világosságában felismert bűneiket megbánva Isten bűnbocsátó kegyelméért könyörögjenek. Ha pedig a felismert vétkek embertársi kapcsolataikban jelentkeznek, akkor azok rendezésére is törekedniük kell. Ha ezt az utat valaki nem járta végig, akkor inkább azt javasoljuk, hogy ne úrvacsorázzék, nehogy ítéletet egyék és igyék önmagának. (Lásd 1Kor 11,29)

Az általánosan elterjedt gyakorlat szerint a baptista gyülekezetekben havonta vannak úrvacsorai istentiszteletek, a legtöbb helyen a hónap első vasárnapján. Az úrvacsorai istentiszteletek vezetése, a jegyek kiszolgáltatása nem kizárólagosan lelkipásztori jogkör, hanem a gyülekezeti szolgálattevőkről vallott hitelveink alapján bármely felavatott szolgálattevő, presbiter, diakónus vagy evangélista elláthatja ezt a szolgálatot.

Pünkösdi megközelítés – írta: Benedek Zsolt

Az úrvacsora az egyik legbensőségesebb kifejezési módja közösségünknek, egységünknek Jézus Krisztussal, valamint testvéreinkkel. Az úrvacsorát az Úr Jézus Krisztus szerezte az utolsó vacsora alkalmával, azzal a céllal, hogy megemlékezzünk szenvedéséről és haláláról mindaddig, amíg visszatér. Az úrvacsora egyben az új szövetség megerősítése és megújítása részünkről, amely egybekapcsol Megváltónkkal és egymással is, akik az „egy kenyérből" részesedünk (*1Korinthus 10,16-17*).

Az úrvacsora jegyei

- A kenyér, amely Krisztus megtört testét jelképezi.
- A bor (a pohár), amely Krisztus kiontott vérét jelképezi.

A pünkösdi hitvallás szerint azok részesülhetnek az úrvacsora jegyeiben, akik

- az Úr Jézus tanítása szerint újjászülettek (*János ev. 3,3-7*), és
- hitvalló alámerítéssel keresztségben részesültek (*Apcsel 2,41-42*), és
- önmagukat őszinte bűnbánattal megítélik (*1Korinthus 11,27-29*), továbbá
- hittel elfogadják az Úr Jézus bűnt eltörlő vérének érvényességét.

Mindebből az is világosan kitűnik, hogy az úrvacsorával, annak jegyeivel való élés az ember személyes felelőssége.

Amikor ökumenikus istentisztelet, összejövetel keretében kerül sor úrvacsorára, eltekintünk a hitvalló alámerítés feltételétől, inkább a Krisztusban való közös hitünket és egységünket juttatva kifejezésre.

A Magyar Pünkösdi Egyház gyülekezetei saját szokásaik, hagyományaik szerint tartják meg az úrvacsora alkalmát, amelynek vannak a Szentírásban meghatározott elemei, ugyanakkor számos olyan tényezője is van, amelyet az Úr Jézus nem szabott meg, ezért fordul elő, hogy ahány pünkösdi gyülekezetben járunk, szinte annyi féle úrvacsorában való részesedéssel találkozunk.

Az úrvacsora azon elemei, amelyet az Úr Jézus Krisztus meghatározott, az úrvacsora jegyeiért való hálaadó imádság, és az emlékeztető jegyek kiosztása. Ezzel együtt Egyházunk fontosnak tartja, hogy felolvasásra kerüljenek a Szentírásból a szereztetésre vonatkozó igeversek akár az evangéliumokból, akár Pál apostol Korinthusiakhoz írt első leveléből (*1Korinthus 11,23-32*), de szóba jöhet pl. az Ézsaiás könyve 53. fejezete is.

Az úrvacsora alkalmának időpontja, lebonyolítása és számos más eleme gyülekezetenként eltérő lehet. Vannak pünkösdi gyülekezetek, ahol havonta egyszer, kifejezetten úrvacsora-istentiszteletet tartanak, erről szólnak az elhangzó énekek és az igehirdetés is. Más pünkösdi gyülekezetekben akár minden héten vesznek úrvacsorát az istentisztelet előtt vagy után egy rövidebb megemlékezés keretében. Egyes gyülekezetekben az „Úr asztalához" járulnak a hívek, más gyülekezetekben a lelkipásztor, ill. az arra felkért szolgálattevők viszik az úrvacsorát az összegyűltekhez. Némely gyülekezetben a hívek a jegyek átvételekor rögtön fogyasztják is azokat, míg más esetekben előbb mindenki megkapja mindkét jegyet, és a gyülekezet tagjai egyszerre fogyasztják előbb a kenyeret, majd a bort.

Az úrvacsora kenyere a pünkösdi gyülekezetek többségében kovásztalan kenyér, de egyes esetekben találkozhatunk boltban beszerezhető pászkával (macesz), vagy akár hétköznapi kenyérrel is.

A fent említetteken kívül még számos más eltérés is lehet egy-egy úrvacsora alkalom során, ahogyan azt a helyi gyülekezetben kialakult szokás, hagyomány alakította.

A múltban szokás volt egy kehelyből fogyasztani az úrvacsora borát, de a modernitás, valamint a higiéniai igények és követelmények hatására mára túlnyomórészt ún. „kispoharas" – személyenként fogyasztható – úrvacsorabort vehetnek magukhoz a jegyekben részesedők.

Metodista megközelítés – összeállította: Kovács Zoltán Mihály

A Metodista Egyház (UMC) a „Hitünk szent titka…”[13] című dokumentumban ír az úrvacsora értelmezéséről.

A Wesley fivérek és az úrvacsora

A tizennyolcadik századi angol metodista ébredésben a szentségek ismét a teológia és hitélet középpontjába kerültek. A metodista mozgalom vezetői a Wesley fivérek felismerték, hogy az úrvacsorában Isten ereje válik elérhetővé. Arra bátorították követőiket, hogy a rendszeres részvétel által merítsenek ebből az isteni kegyelemből, amelynek hatása: a bűnbánatra ébredésben, a megtérésben, a bűnbocsánatban és a megszentelődésben is látható és tapasztalható. John Wesley szerint az úrvacsora „nagyszerű csatorna, amelyen keresztül Isten az ő Lelkének kegyelmét közvetíti minden gyermeke lelkébe”.[14] A metodizmus indulása és növekedése éveiben, Wesley hetente átlagban négy, öt alkalommal élt az úrvacsorával. Egyik igehirdetésében „Az állandó úrvacsorázás szükségességéről”[15] c. oly módon hangsúlyozza e szentség keresztények életében való kötelességét, amely ma igazán mély értelmet hordoz. A Wesley fivérek írták és adták ki azt a 166 úrvacsorai énekből álló gyűjteményt, amelyet elmélkedésre és éneklésre is használtak. A Wesley fivérek megértették, így tanították is az úrvacsora természetének sokszínűségét. Írtak szeretetről, kegyelemről, áldozathozatalról, megbocsátásról, Krisztus jelenlétéről és annak misztériumáról, gyógyításról, táplálásról, szentségről és a menny ígéretéről. Értelmezésük szerint az úrvacsora egy hathatós eszköz, amelyen keresztül Isten népének az isteni kegyelem adatik. Mai szentségi (sakramentális) felfogásunk és gyakorlatunk ezen az örökségen alapul.

Az úrvacsora, mint kegyelmi eszköz

Az úrvacsora kérdését ma a metodista teológia nagyobb összefüggésében kell szemlélnünk. A biblikus és keresztény tanítással összhangban hisszük, hogy bűnösök vagyunk és folyamatosan isteni kegyelemre szorulunk. Hisszük, hogy Isten kegyelmes és szerető, kegyelmét – melyre szükségünk van – mindig adja nekünk. Miközben az isteni kegyelem Isten által választott időben bármikor és bármilyen módon elérhet bennünket, Isten meghatározott eszközöket vagy csatornákat jelölt ki, amelyeken keresztül a kegyelem a legvalóságosabban és a legközvetlenebb módon elérhető. John Wesley a következőképpen fejezte ki ezt: *„A «kegyelmi eszközökön« Isten által rendelt külső jeleket, szavakat vagy tetteket értek, amiket általánosságban arra szánt, hogy rajtuk keresztül megelőző, megigazító vagy megszentelő kegyelmét közölje az emberekkel.”*[16] Az Általános Szabályokban Wesley felsorolja, melyek ezek a kegyelmi eszközök, úgy mint „a nyilvános istentisztelet. Az igeszolgálat, akár olvassák, akár magyarázzák. Az úrvacsora. A családi és egyéni imádság. A Szentírás kutatása. A böjtölés vagy önmegtartóztatás”.[17] Ezeket az eszközöket nem úgy kell érteni, mint az üdvösség elérésének egy- egy módját, hiszen az egy ki nem érdemelt ajándék. Inkább utak arra, hogy az

[13] This Holy Mystery. A United Methodist Understanding of Holy Communion. 2003. General Board of Discipleship. Magyar nyelven: In.: Metodista Figyelő, a Magyarországi Metodista Egyház teológiai folyóirata, II. évfolyam, 2012/1. 42-94.

[14] John Wesley: XXVI. prédikáció, III.11. In: John Wesley: Prédikációk II. A hegyi beszédről. Názáreti Egyház alapítvány, 2002. 101.

[15] Sermon CI. The Duty of Constant Communion. Magyar nyelven: In.: Metodista Figyelő, 2012/1. 30-41.

[16] John Wesley: XVI. prédikáció, A kegyelmi eszközök, II.1. In: John Wesley: Prédikációk I. Názáreti Egyház Alapítvány, 201. 203.

[17] The Book of Discipline of The United Methodist Church (Továbbiakban: BOD), The United Methodist Publishing House, Nashville, Tennessee, 2000. 103.

isteni kegyelmet elfogadjuk, benne éljünk, és abban növekedjünk. A wesleyánus hagyomány újból és újból hangsúlyosnak tartotta a kegyelmi eszközök gyakorlását megváltásunk egész folyamatában.

Az úrvacsora Wesley-féle gyakorlata azonban nem csupán a már megkereszteltekre, vagy a kegyelemben már részesültekre (megtértek, hívők) terjedt ki. Wesley számára nem csupán a hitben való megerősítés, hanem a megtérés eszköze is volt ez a szentség. Úgyhogy az eukharisztiát nyitottá tette mindenki számára. Egyetlen „feltételként" az isteni kegyelemre való vágyakozást tette.

Az úrvacsora gyakorlata

A Metodista Egyház úrvacsorai gyakorlata alapvetően a Szertartáskönyvünk[18] alapján történik. Magyarországon három úrvacsorai liturgiát[19] használunk az istentiszteleteink során. A liturgiák felépítése különböző, és egyházunk liturgiai sokszínűségét is mutatják.

A gyülekezeti gyakorlat az, hogy havonta egyszer vesznek részt a hívők úrvacsorai közösségben. Az úrvacsoraosztás az istentisztelet második felében – az igehirdetésre adott feleletként – történik. A gyülekezeti közösség összetételétől (hagyományos, fiatalosabb), valamint a lelkész személyiségétől (liturgikus, kötetlenebb habitus) is függ az, hogy maga az úrvacsora milyen a gyakorlatban. Példának okáért: vannak olyan közösségek, melyek az énekeskönyvi liturgiát használnak, és a hagyományos módon úrvacsoráznak, más gyülekezetek „kötetlenebb" formában (pl. bibliai igék felolvasása, néhány szavas buzdítás, stb.) részesülnek a szentségben.

Egyházrendünk szerint az úrvacsorát alapvetően a felszentelt lelkészek szolgáltatják ki, de van példa arra is, amikor laikusok (lelkészi engedéllyel) teszik meg. Az úrvacsoravétel alkalmával bort/szőlőlevet és kenyeret használunk – két szín alatt részesedünk a jegyekből. A liturgia elemei között vannak: bűnvallás és feloldozás, szerzési igék, imádság és a közösség. Szintén a gyülekezet helyi gyakorlatától függ, hogy egy kehelyből, vagy több kisebb pohárból iszik, valamint az, hogy több „körben" az asztalt, oltárt körbeállva, vagy ún. „mozgó" rendszerben úrvacsorázik. Az úrvacsorához minden megkeresztelt személyt várunk – tekintet nélkül a korukra, értelmi állapotukra, vagy felekezeti hovatartozásukra. Mivel az úrvacsorára úgy is tekintünk, mint a megtérés lehetőségére, ezért a nem megkeresztelt személyeket sem „küldjük el". Ilyenkor azonban a lelkésznek lelkigondozói felelőssége, hogy a kérdés teológiai/hitbeli kérdéseit később tisztázza az érintettekkel.

Az úrvacsoravétel a következő imádsággal zárul:

Úr Jézus Krisztus, e szent jegyek által bizonyossá tettél bennünket a veled és az egymással való közösségben. Hálát adunk neked, és magasztalunk téged. Megerősítettél bennünket a további szolgálatra. Segíts szolgálnunk mindazokkal az ajándékkal, amiket tőled kaptunk. Te vagy múltunknak, jelenünknek és jövőnknek is Ura. Bízunk benned, bárhová vezess is bennünket. Erősíts meg minket a te országod eljövetelének reményében. Ámen.[20]

[18] The United Methodist Book of Worship, The United Methodist Publishing House, Nashville, Tennessee, 1992.
[19] In.: Metodista Liturgikus Füzetek 3., Liturgia gyűjtemény, metodista istentisztelet. Magyarországi Metodista Egyház, Teológiai Bizottság, Budapest, 2016. 45-93.
[20] Postcommunio imádság, In.: Liturgikus füzetek 3., 47.

Ortodox megközelítés – írta: Magyar Péter Marius

Az Eucharisztia szentsége az ortodoxia leggyakrabban kiszolgáltatott szentsége, a Liturgiában is elhangzó „Szentség a szenteknek" kifejezés is ezt tükrözi. Lényege az Egyház tagjainak valós részesedése Megváltónk Jézus Krisztus testéből és véréből. A protestáns Úrvacsora kifejezés egyházunkban nem használatos, az utolsó vacsorát, mint üdvtörténetünk kiemelkedő eseményét és az Eucharisztia megalapításának momentumát Titkos vagy Titokzatos Vacsoraként említjük (mystical, secret supper). Az Eucharisztia másik elnevezése az Ortodox Egyházban a (Szent) Részesedés vagy Közösség, Jézus valós testével és vérével.

Az Eucharisztia színtere az ortodoxiában az eucharisztikus Szent Liturgia (Aranyszájú Szent János Liturgiája, Nagy Szent Vazul Liturgiája, Szent Jakab Liturgiája). Az áldozati adományokat, az előírások szerint megformált és kisütött kovászos kenyeret és a szintén bizonyos előírásoknak megfelelő szőlőbort, a liturgiát közvetlenül megelőző, Proszkomídia nevű szertartáson készítik elő, az oltár melletti mellékoltáron vagy egy speciális kisasztalon. Innen a Nagy Körmenet nevű liturgikus rész során kerülnek át az oltárasztalra, ahol megtörténik a kenyér és a bor átváltoztatása Krisztus testévé és vérévé. Az átváltoztatást közvetlenül megelőzik Jézusnak az Utolsó Vacsora során mondott szavai – „Vegyétek és egyétek…" –, de maga az átváltozás, a katolikus tanítástól eltérően nem ekkor, hanem az ezt követően elmondott eucharisztikus ima során történik.

A pap és a hívek két szín alatti áldozása a liturgia záró szakaszában történik. A szolgáló pap hívó szavára, „Isteni félelemmel és hittel közeledjetek…", az áldozni kívánó hívek az ikonosztáz elé mennek. Miután közösen elmondták az áldozási imádságot – „Hiszem Uram és vallom…" – részesednek Krisztus testéből és véréből. A hívek áldozása után megmaradt eucharisztikus adományokat a hívek elbocsátása után a szolgáló klerikusok egyike fogyasztja el.

A keresztény közgondolkodásban általánosan elterjedt vélekedés, amely szerint az ortodox hívek csak ritkán áldoznak, napjainkban már nem állja meg a helyét. Az elmúlt egy-két évtizedben örvendetes, az ortodox egyházak által is támogatott változás ment végbe. Az egyház bíztatja híveit a mind gyakrabban történő áldozásra. Az áldozás előfeltétele a gyónás szentsége által a bűnöktől megtisztult lélek, amely fontosságára és gyakoriságára az egyház folyamatosan felhívja hívei figyelmét. Súlyos bűnök (Isten- és emberi élet ellenes bűnök) esetében a gyóntató pap meghatározott időszakra felfüggesztheti az adott hívő áldozását.

A Római Katolikus Egyház rendjétől eltérően az Eucharisztia szentségét az egyház hívei közvetlenül a megkeresztelkedést követően megkapják a bérmálás szentségével együtt. Ezt követően az egyház szorgalmazza a gyermekek mind gyakoribb áldozását. A gyermekek 7 éves korukig gyónás nélkül áldozhatnak, ezt követően az ő esetükben is szükséges a koruknak megfelelő bűnbánati lelkivezetés. Bár az elsőáldozás katolikus gyakorlata az ortodoxiára nem jellemző, a hitoktatói munka nagy hangsúly helyez az Eucharisztia vételének felkészítésére.

Betegek, fogvatartottak és egyéb akadályoztatás esetében a liturgián való részvétel nélkül is van lehetőség áldoztatásra. Minden évben, a nagycsütörtöki Nagy Szent Vazul liturgián egy külön részt megszentelnek erre célra. Miután ezt a megszentelt kenyeret apróra darabolják és megszárítják, elhelyezik az oltáron található szentségtartóban, és azt szükség esetén felhasználják.

A nagyböjti időszakban eucharisztikus liturgiára csak a hétvégeken (szombat, vasárnap), illetve ünnepnapokon kerül sor. Ennek ellenére van lehetőség hétközben is a szentáldozásra, a szokás szerint szerdán és pénteken tartott Előszentelt adományok liturgiáján (Dialógus Szent Gergely Liturgiája). Az áldozati adományokat (kenyeret és bort) a megelőző eucharisztikus liturgián megszentelik, majd azokat az Előszentelt adományok liturgiáján használják fel. Ez a szertartás egy lenyugvási istentisztelettel (vecsernye) kombinált liturgia, átváltoztatás nélkül. Célja, hogy a nagyböjti időszakban is minél gyakrabban részesedhessenek az egyház hívei Krisztus testéből és véréből, de mellőzve az eucharisztikus liturgiák ünnepi jellegét, amely nincs összhangban a nagyböjt lelkiségével.

Katolikus megközelítés – írta: Kránitz Mihály

Az eucharisztiáról szóló tanítás múltja

A katolikus egyház tanítása az eucharisztiával kapcsolatban kétezer éve változatlan. Ennek egyik lényeges eleme az egyházi rend, vagyis az ordináció szentsége, így a kettő szorosan összetartozik. Ezt a tanítást követik ortodox testvéreink is. 1500 év után a reformációval, Luther, Kálvin, Zwingli és mások eltértek ettől a hagyománytól, és más értelmet adtak az Úr vacsorájának (1Kor 11,20). Mivel a felszentelt papság is kikerült az új teológiából, ezért a katolikus teológia ebben nem a saját tanítását látja, mert hiányzik a felszenteltségből fakadó képesség a kenyér és a bor átváltoztatására. Ugyanakkor az eucharisztia közös ünneplésének lehetősége a legnagyobb fájdalom a keresztények között. Ehhez kapcsolódik természetesen az egyházfogalom, amelyet szintén eltérő módon értelmeztek a reformációból származó egyházak és egyházi közösségek.

A keresztény egység és az eucharisztia összetartozik

A katolikusok számára a II. Vatikáni Zsinaton megfogalmazott tanítás szerint az eucharisztia a „forrása és csúcsa" (Lumen gentium 11) a keresztény életnek, úgy, ahogy az életének is – ezt fejtette ki II. János Pál pápa *Az egyház az eucharisztiából él* (*Ecclesia de eucharistia*) kezdetű körlevelében 2003-ban. Az ökumenikus párbeszédben első helyet foglal el az eucharisztia, az úrvacsora értelmezése, melyben a katolikusok arra kérik az Urat, hogy adjon békét és egységet az egyháznak.

Ez a gyakorlat Aranyszájú Szent János liturgiájában is megtalálható, vagyis a keresztények egysége a legszorosabban hozzátartozik az eucharisztia ünnepléséhez. Maga az Úr Jézus is éppen az első eucharisztia bemutatása alkalmából fogalmazta meg a *„Legyenek mindnyájan egy!"* gondolatot,[21] amely nemcsak apostolainak, hanem követőinek egységére is vonatkozott, hiszen több más tényező mellett – mint amilyen a tizenkét apostol összehívása, Jézus Krisztus keresztáldozata és a Szentlélek elküldése – az eucharisztia, vagyis az Úr vacsorája tekinthető az egység szentségének. Ebben másfél évezredig nem volt változás.

Azt követően azonban az egyházak és egyházi közösségek néha a saját szemszögükből erősen fogalmaztak, amikor minősítették annak megnyilvánulásait és szertartásait. Emögött sokszor heves érzelmek húzódtak meg, melyek idővel lecsillapodtak, és így Krisztus követői, a megkereszteltek nem a szétválasztó tanítást kezdték hangsúlyozni, hanem azt, ami őket összeköti.[22] Franciaországban például tíz évvel ezelőtt a közös református, katolikus, evangélikus bizottság *„Krisztus testének megkülönböztetése"* címmel adott ki dokumentumot az eucharisztikus közösség és az egyházi közösség kapcsolatáról.[23] Egy új megközelítéssel katolikusok és protestánsok eucharisztikus szemlélettel tekintettek az egyházra.

Az eucharisztia az ökumenikus párbeszédben

A Vatikánban 2020 decemberében megjelent *Ökumenikus Vademecum* kijelenti, hogy „az eucharisztikus közösség elválaszthatatlanul kapcsolódik a teljes egyházi közösséghez, és annak

[21] Jn 17,21.
[22] A legutóbbi időkben is okoztak sebeket és meg nem értést az egyházak kiadványai, mint a *Dominus Iesus* (SZIT, Budapest 2000) és a *Heidelbergi Káté* (2013) új kiadása magyarázat nélkül (vö. https://regi.reformatus.hu/mutat/6216/).
[23] COMITÉ MIXTE CATHOLIQUE LUTHÉRO-RÉFORMÉ EN FRANCE, *„Discerner le corps du Christ." Communion eucharistique et communion ecclésiale*, Bayard–Fleurus–Mame–Cerf, Paris 2010.

látható kifejezése”.[24] A katolikus teológia tanítása szerint nemcsak jelkép vagy visszaemlékezés az eucharisztia, hanem ahogy János apostolnál maga Jézus mondja, „az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad, én pedig benne.”[25]

II. János Pál pápa az ökumenizmusról *Ut unum sint* (*Legyenek egy*) címmel írt körlevelet 1995-ben. Ebben kéri, hogy az igazi hitbeli egyetértés eléréséhez legyen tanulmányozások tárgya „az eucharisztia mint Krisztus testének és vérének szentsége”.[26] Ezt azzal indokolja, hogy „a jelenlegi részleges egységből – amely a protestáns testvéreknek köszönhetően 1910-től, az edinburghi konferenciától, majd 1948-tól, az Egyházak Világtanácsának megalapításától kezdve folyamatosan valósult meg – most tovább kell lépnünk a látható egység felé, mely az eucharisztia közös ünneplésében fog kifejeződni.”

A közös eucharisztia gondolata

A megkereszteltek számára katolikus nézőpontból az eucharisztia az a lelki táplálék, amely lehetővé teszi a bűn legyőzését és a Krisztusban való élet teljességében való növekedést. Korábban a „nyílt áldozás”, vagyis az *interkommunió* szigorú tétele is enyhült, de ez mindig a teljes katolikus hit elfogadásával van kapcsolatban, illetve kivételt képezhetnek egyes esetek, mint például a házasságkötés. Az 1973-as *Leuenbergi konkordátum* olyan értelemben kiindulópont lehet, hogy az európai evangélikus és református egyházak kinyilvánították szándékukat a közös eucharisztikus kommunióra. Ilyen értelemben az új ökumenikus útmutató (*Vademecum Oecumenicum*) kijelenti, hogy bizonyos körülmények között a *communicatio in sacris* a lelkek gondozására nemcsak engedélyezett, hanem mint kívánatos és ajánlott, elismert is. Ennek az alkalmazhatósága az egyházmegye püspökének van fenntartva, aki a megkülönböztetés gyakorlatát alkalmazza, hogy a *communicatio in sacris* lehetősége az érintett egyház vagy közösség alapján eltérő-e. Ezt azonban már korábban lehetővé tette épp II. János Pál pápa: „Örömmel emlékeztetünk arra, hogy a katolikus papok meghatározott esetben kiszolgáltathatják az eucharisztia, a bűnbánat és a betegek kenete szentségét más keresztényeknek, akik nincsenek teljes közösségben a katolikus egyházzal.[27]

Eredmények az ökumenikus kapcsolatokban az eucharisztia jobb megértésére

Nagy ajándék nekünk, katolikusoknak, még ha a járványhelyzet miatt el is tolódott, a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (2021. szeptember), amelynek során az egyházi lét legalapvetőbb megnyilvánulásáról mi, magyarok rendezhetünk egy egyhetes ünnepet. Ökumenikus öröm az is, hogy a tavalyra tervezett kongresszussal párhuzamosan a magyar evangélikus egyház meghirdette az „Úrvacsora évét”. A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem pedig tudományos konferenciát szervezett tavaly március 31-ére *„Reflexiók” - Az úrvacsora protestáns és katolikus megközelítései* címmel az eucharisztia kérdésében.

Korábban már világszinten egyre erősebb volt a megbékélésre való törekvés gesztusokban, rendezvényekben, kiadványokban. Jelentős eseménysorozatot szervezett az európai Keresztény Egyházak Konferenciája (KEK) és az Európai Püspöki Konferenciák

[24] KERESZTÉNYEK EGYSÉGÉT ELŐMOZDÍTÓ PÁPAI TANÁCS, *A püspök és a keresztények egysége. Ökumenikus vademecum*, Typis polyglottis Vaticanis 2020. (36. cikkely: A szentségi élet megosztása.)
[25] Jn 6,55–56.
[26] Vö. II. JÁNOS PÁL pápa, *Ut unum sint* 79 (1995), SZIT, Budapest 1996, 68.
[27] Vö. II. JÁNOS PÁL pápa, *Ut unum sint*, 40.

Tanácsa (CCEE) 1989-ben Bázelben, 1997-ben Grazban és 2007-ben Nagyszebenben.[28] Az említett két szervezet közösen adott ki *Ökumenikus charta* (2001. április 22., Strasbourg) címmel az európai keresztények számára egy sajátos alkotmányt. Ez a dokumentum kimondja, hogy „Jézus Krisztus egyházának látható egységéért a Szentlélek ereje által, a hit egységében mindent megteszünk, aminek kifejeződése a kölcsönösen elismert keresztség, az eucharisztikus közösség és a közös bizonyságtétel.[29]

A reformáció 500. évfordulójának minden egyház számára tartalmas megünneplése a *Szembenállástól a közösségig. Evangélikus–római katolikus közös megemlékezés a reformációról 2017-ben* című dokumentumban nyert megfogalmazást.[30] A katolikusok és anglikánok közötti párbeszéd egyik fő témája pedig a II. Vatikáni Zsinatot követően szintén az eucharisztia volt.[31]

Ennek a rendkívül jelentős témának a napirenden tartása, ahogy ezt épp most tesszük, segítheti a ránk bízott híveknek, valamint a teológusoknak és püspökeinknek a hitéletét és a hitről való közös tanúságtétel erejét.

[28] Vö. KRÁNITZ, M., *A III. európai ökumenikus nagygyűlés és előzményei*, in UŐ., *Együtt az úton. Ökumenikus és vallásközi párbeszéd*, SZIT, Budapest 2013, 113–123.
[29] *Az új Ökumenikus charta. Irányelvek az európai egyházak bővülő együttműködéséhez*, 39–43. A pontosan húsz éve megjelent *Ökumenikus charta* szerint az ökumené lelke az imádság, ezért alapvető cél, hogy ebben fejlődjünk, mégpedig az eucharisztikus közösség irányába (5. cikkely), mert különösen is fájdalmas jele az egyházak közötti szakadásnak az eucharisztikus közösség hiánya.
[30] *Szembenállástól a közösségig. Evangélikus–római katolikus közös megemlékezés a reformációról 2017-ben*, Luther Kiadó, Budapest 2016. (Külön fejezet szól az eucharisztiáról, Luther úrvacsora-értelmezéséről, Krisztus valóságos jelenlétéről, az eucharisztikus áldozatról, a párbeszédről és a közös értelmezés lehetőségéről.)
[31] ALLCHIN, A. M., *Eucharist and Unity. Thoughts on the Anglican–Roman Catholic International Commission's Agreed Statement and Eucharistic Doctrine*, SLG Press, Convent of the Incarnation, Fairac Press, Oxford 1974.

5. Katolikus szempontok

Katolikus megfontolások a szentségekről ökumenikus szemszögből – írta Kránitz Mihály

Élet és egység

A keresztény élet forrásai a szentségek. A különböző teológiai értelmezések a szentségek tekintetében sokszor elválasztották egymástól az egyházakat. A XX. századi ökumenikus mozgalom azonban elindította a közös megbeszélések és megegyezések útját, amelyen az egyházak és egyházi közösségek ma is járnak. Ez a keresztény egységkeresés már több mint százhúsz évre tekint vissza. 1910-ben Edinburghban protestáns közösségek jöttek össze, hogy a misszió szempontjából átgondolják egyházi létüket és jövőjüket (World Missionary Conference). Ezt követően alakult ki két meghatározó irányzat a teológiai és a gyakorlati megközelítés (Faith and Order és a Life and Work szervezetek), mely egyesülve létrehozta 1948-ban Amszterdamban az Egyházak Világtanácsát (WCC), amely ma egy 350 tagegyházat tömörítő keresztény világszervezet. A XX. század első felében a katolikus egyház is érezte az egység vágyát, melyet egyes tagjai képviseltek.

Szentségek az egyház életében

Az Úr Jézus éppen az úrvacsora/eucharisztia szentségének megalapítása során kérte mennyei Atyjától, hogy követői majd egységben éljenek (Jn 17,21). Jézus mintát adott a közösségi együttélésre, és ennek nyomán alakult ki az egyházi gyakorlat és intézményesülés a szentségek kiszolgáltatása során is. Az egész ember lelkipásztori ellátását és üdvösségét szolgálták a szent jelek és szavak, melyeket már az ősegyház idején megfogalmaztak. Az első szentség a keresztség, melyen mint egy ajtón keresztül lépünk az egyházi közösségbe. Ezzel együtt kezdődik meg az úgynevezett *iniciáció* vagyis a beavató szentségek sora. A keresztség, a bérmálás és az eucharisztia szorosan összetartoznak.

Más szentségek, mint a bűnbánat szentsége, katolikus szóhasználattal a *gyónás* (Mt 16,19), vagy a betegek kenete (Jak 5,14-15), az ember életállapotának megszentelésében és erősítésében segíti a mindenkori hívőt. Az egyházi rendnek más szóval a felszentelt élet szentségének három fokozata van: a püspök, a pap és a diakónusszentelés. A házasság szentsége katolikus szempontból egy „szent szövetség” Isten és az egyház előtt, nem csak ígéretek egyszerű kimondása. Ezt a szentséget, a házasulandó felek szolgáltatják ki egymásnak az egyház szolgálattevője jelenlétében. A házasságkötés, – az Isten színe előtt kimondott „Igen” – alapvetően határozza meg és kötelezi el egymás mellett mind a két felet: a férfit és a nőt, hogy azt a szeretetet adják tovább a másiknak, amelynek igazi gyökere és megnyilvánulása az Istenben van. Éppen a szentség készíti fel és teszi alkalmassá őket arra, hogy ezt a szeretetet kifelé is megjelenítsék. A házasság ökumenikus szertartása már jelzi azt a keresztény egységet, amelynek teljességére valamennyi egyház vágyakozik.

A szentségekben való részesedéssel, vagyis ezekben a kegyelem közvetítő jelekben a hívő képes eljutni valóságosan Isten színe elé, és megtudja tapasztalni gondoskodását, szeretetét és megszentelő tevékenységét. Az évszázadok során a szentségek értelmezésére különféle megközelítések keletkeztek, teológiai vagy éppen gyakorlati szempontból, de minden keresztény egyház és egyházi közösség egyetért abban, hogy a keresztség az alapszentség.

Az alapszentség és a többi szentség

A keresztség meghatározó minden Krisztus-követő számára, legyen bármelyik egyház tagja, mert a szertartás, a rítus különbözhet egymástól, ám a forma és az anyag vagyis a vízzel való

leöntés és a szavak, hogy „én megkeresztellek téged az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében” kijelentés ugyanaz. Az egyes életszakaszoknak megfelelően maga Krisztus gondoskodott az ember lelki növekedéséről megtisztulásáról és az isteni hívásnak való megfelelésről. A szentségek tulajdonképpen szinten tartják a hívő embert Isten világának a hullámhosszán. Enélkül viszont a világ hat rá, s bár élhet becsületesen, de az emberi élet teljes megvalósításában – amelynek örök célja van – nem képes tovább lépni.

Kétezeréves hagyománya van tehát a szentségi kiszolgáltatásnak illetve a szentségek felvételének. Az egyházszakadások azonban sajnálatos módon gyengítették maguknak a szentségek értelmezésének elfogadását. A katolikus felfogás szerint enélkül nincs meg az a kegyelmi teljesség, amit Krisztus hozott el, és amit az apostolokra bízott, külön kiárasztva rájuk a Szentlélek bölcsességének ajándékát, hogy tovább adják a kegyelmi eszközöket mindazoknak, akik ezt életük megfelelő szakaszában kérik.

A temetés szentelménye

A temetés nem a szentségek kategóriájába tartozik, de tudjuk, hogy Jézus is megjelent Lázár sírjánál és őt ott csodát művelt és feltámasztotta a barátját (Jn 11). Az emberi történelemnek a része, hogy nemzedékek váltják egymást és a hívő ember tudja, hogy az ő örök otthona, végső helye nem a földön lesz, hanem Jézus Krisztus Atyjának országában. Ezért a megfelelő vallásos szertartással örök nyugalomra helyezettek bennünket tudnak valamiképpen segíteni az örök élet hitének ébren tartásában. Bár testüket valamilyen formában vissza adtuk a Teremtőnek azzal, hogy nyugalomra helyeztük őket, de a lelkük a személyiségük, amely nem anyagi természetű, visszatért Istenhez, a Teremtőhöz. Ezért a hívő embernek kevés a polgári búcsúztatás, mert a lélek vágyakozik az élet, és kifejezetten az örök élet után. Ha ezt a földi hazát itt is kell hagyni, ezt abban a reményben teszik meg a keresztények, hogy találkozhatnak személyesen az ő Urukkal, akinek a tanítását evangéliumát itt a földön igyekeztek életté váltani (2Kor 5,1-2). Így a temetésen való részvétel egy olyan emberi gesztus is, amely megerősíti a személyes kapcsolatainkat és az együttérzéssel az odaadó szeretettel, akár a csendes jelenléttel, az imádságos részvétellel bátorítást és erőt adhat~~unk~~ a gyászolóknak.

Az egyházi rend szentsége

A „papi/lelkészi” szolgálat a katolikus tanításban szentség, annak három szintjével, amely jelenti először a diakónus, utána a presbyter vagyis a pap, majd pedig a püspök, vagyis az episzkoposz felszentelését. Maga Jézus az, aki az utolsó vacsorán felhatalmazza apostolait, hogy majd ők is tegyék meg emlékezetére mindazt, amit most tőle láttak (1Kor 11,24). Jézus jelenléte megszenteli és felszenteli az apostolokat, akik a megígért Szentlélekkel együttműködve képesek voltak mint egy szervezetet felépíteni az első közösséget (*ecclesia*), amelyhez azonnal nagyon sokan csatlakoztak (ApCsel 2,41). Ahogy annak idején a pusztában, Mózes sem volt képes egyedül ellátni több ezer ember lelki vagy akár fizikai szolgálatát, ugyanígy szükség volt és alakult ki az egyházi rend hármas beosztása vagyis a szegények szolgálatára a diakonátus az eucharisztia és a szentségek kiszolgálására a papság és az egyház vezetésére különleges karizmák elnyerésével a püspök szolgálata. Már antiochiai Ignác (†110) leveleiben megtalálhatjuk ezt a hármas felosztást.

A hagyomány új megközelítése

A hagyomány végig kísérhető az újszövetség első lapjaitól kezdve egészen napjainkig. A kelet-nyugati egyházszakadás inkább adminisztrációs különbséget jelentett, addig a Reformáció a

tanításban és a teológiában, éppen a szentségek értelmezésében hozott változást. Az új nézőpont különbözött az addigi másfél évezredes hagyománytól. A XX. század ökumenikus törekvései segítették ahhoz az egyházakat, hogy találkozzanak, együtt imádkozzanak, együtt olvassák a Szentírást és a Szentlélek segítségével együtt gondolkodjanak akár az olyan fajsúlyos kérdésekről mint az úrvacsora, az eucharisztia. Ezen a ponton minden egyház egyetért abban, hogy ez meghatározó a léte számára. Ezek fontos szempontok, amelyek meghatározzák a hívő ember életét és ezekről kell megbeszéléseket folytatni, hogy a szentségek még teljesebb értelmét be tudjuk fogadni és annak ünneplésében együtt tudjunk működni, mert ez adja majd meg az igazi egységet.

A gyakorlati ökumenizmus szempontjából döntő hatása van II. János Pál pápa *Ut unum sint* (1995) kezdetű enciklikájának. A pápa egyfelől összefoglalja harminc év ökumenikus történéseit, másfelől kiemeli azokat az utakat, amelyek az eljövendő egység számára a legfontosabbak: a Szentírás és a szenthagyomány kapcsolatának elemzése, az eucharisztia, mint Krisztus teste és vére szentségének együttes felfogása, az ordináció, vagyis a püspök, pap és diakónus hármas szolgálata szentségének közös értelmezése.

Konkrét lépések az úrvacsora/eucharisztia közös értelmezésében

A II. Vatikáni Zsinat után elindult katolikus–evangélikus dialógus egyik gyümölcse a két egyháznak az eukarisztiáról szóló közös gondolkodása. Katolikus felfogás szerint a szentmisében igazi és valóságos áldozat kerül bemutatásra Krisztus által. Az evangélikusok úgy vélik, hogy ez nem felel meg a keresztáldozat elégségességének és egyszeriségének, valamint bizonytalanná teszi azt a szentírási tanítást, hogy Krisztus az üdvösség egyedüli közvetítője. Az evangélikus–katolikus vegyes bizottság párbeszéde révén az eltérő álláspontok ellenére bizonyos közeledés jött létre. A különböző úrvacsora-vételi formák szinte megegyeznek a „katolikus változattal” (a bemártás, a közös kehely vagy az osztott kehely alkalmazása). Hátra van azonban a tartalom, vagyis a teológiai szempontok közös elfogadása, illetve kidolgozása, és ehhez kapcsolódik az ordináció kérdése. Az egyházak az elmúlt évtizedekben megnyíltak egymás felé és a kölcsönös párbeszéd már sok gyümölcsöt hozott.

„Mit ért el az ökumenikus mozgalom az egységben”.

Prof. Dr. Kránitz Mihály előadása a Bizottság nyílt ülésén (2020. szeptember 23. szerda)

I. Egységküzdelmek az első két évezredben:

A keresztény egységtörekvés bibliai alapjai
Az apostolok különbözősége és Jézus egységvágya
A hit melletti tanúságtétel az ősegyházban és a keresztényüldözés idején
Eretnekek és tévtanítók az első ezer évben
Az 1054-es Kelet-Nyugati egyházszakadás
A reformáció 1517-es megjelenése és a Nyugati egyházszakadás
A protestáns egyházak és a katolikus egyház szembenállása

II. A nemzetközi ökumenizmus:

A XIX. század protestáns igyekezete az egység megtalálására
A XX. század nagy lehetősége az egység megvalósítására
1910 Edinbourgh: Missziós Világkonferencia az egységért
1925 Life and Work – a gyakorlati ökumenizmus
1927 Faith and Order – a teológiai ökumenizmus
1928 XI. Piusz pápa körlevele: Mortalium animos
1937 London: a Faith and Order és a Life and Work egyesülése
1938 Utrecht: létrejön az Egyházak Ökumenikus Tanácsa ideiglenes jelleggel
1948 Amszterdam: Megalakul az Egyházak Ökumenikus Tanácsa (WCC)
1962-65 a II. Vatikáni Zsinat és az ökumenizmus (Unitatis redintegratio)
1973 Leuenbergi konkordia: közös úrvacsorai és szószéki közösség
1982 Limai Dokumentum (keresztség, eucharisztia, szolgálat)
1995 Ut unum sint ökumenikus körlevél
1999 Közös Nyilatkozat a megigazulásról (evangélikus-római katolikus)
2000 Róma: a 2000. jubileumi év bűnbánati szertartása
2000 Dominus Iesus, katolikus nyilatkozat az egyházról
2001Charta oecumenica (a KEK és a CCEE közös dokumentuma)
2009 Anglicanorum coetibus (katolikus-anglikán megegyezés)
2016 Havanna (február 12): római katolikus-ortodox találkozó
2016 Kréta (június 19-26): a „Szent és Nagy” pán-ortodox zsinat
2016 Lund: a reformáció 500. évfordulójának meghirdetése
2017 Megemlékezések a reformáció 500. évfordulójáról
2020 Vademecum Oecumenicum (katolikus kézikönyv a Keresztények Egységét Előmozdító Pápai Tanácstól)

III. A Magyar ökumenizmus:

XIX. század: Guzmics Izidor (1786-1839) a katolikus ökumenizmus előfutára
1898-1943 Szivárványhíd, levélváltás Pannnonhalma és Debrecen között
1943 a MEÖT megalakulása
1943-1944 az „Egység útja” katolikus havilap
1945-1989 az ellenőrzött, az irányított és a „búvópatak” ökumenizmus
1956 két hét „szabad” ökumenizmus
1971-1984 külföldi magyar ökumenikus találkozók
1989 rendszerváltás és a magyar egyházak egységkeresése
1991 II. János Pál pápa látogatása Debrecenben
1989, 1997, 2007 részvétel az Európai Ökumenikus Nagygyűléseken
2017 magyarországi megemlékezések a reformáció 500. évfordulójáról
2021 Budapest: Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus

Jn 17,20-21: Nem csak értük könyörgök, hanem azokért is, akik a szavukra hinni fognak bennem. **Legyenek mindnyájan egy.** Amint te, Atyám bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is eggyé bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Ef 4,3-6: Törekedjetek rá, hogy a béke kötelékével fenn tartsátok a Lélek egységét. Egy a Test és egy a Lélek, mint ahogy hivatástok is egy reményre szól. **Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.** Egy az Isten, mindnyájunk Atyja, aki mindennek fölötte áll, mindent áthat és mindenben benne van.

I. Egységküzdelmek az első két évezredben

1. A keresztény egységtörekvés előzményei

Bármerre is tekintünk a világban, egy természetes harmóniát, egységet tapasztalunk. Nem a rendezetlenség jellemző a világegyetemre, a csillagok mozgására, a bolygónkra, a természetre, a növény- és állatvilágra, hanem egy belső összetartó erő következtében egy célszerű és kiegyensúlyozott működés. Egyedül az ember és az emberi közösség „képes" önmagában és környezetében zavart kelteni, önmagával meghasonlani, és a természetébe írt törvény ellenében cselekedni. Végső soron az emberi szabad akarat, az egyén és a közösségek szabadsága egy rendezett, de egy megosztott életet is eredményezhet. Isten, a Teremtő mindent jónak alkotott a Földön, és egyedül az embernek adta meg a döntési szabadságot, felruházva őt a lelkiismeret jóra ösztönző irányításával, hogy felismerje rendeltetését és földi életének végső célját. Ennek eléréséhez mindent megkapott.

A lehetőséget azonban az Isten akarata szerinti saját élet kibontására az ember a sátán, a szellemi kísértő megtévesztésével eljátszotta. Szinte megmagyarázhatatlan, hogy ez hogyan történhetett meg. Következményeit évezredek óta tapasztaljuk. Hiába a legnagyobb földi hatalom és uralom, az emberi egységre törekvés csak töredékesen valósul meg. Istennek azonban éppen az egység volt az eredeti szándéka.

A kinyilatkoztatás, mely leírja a választott nép történetét, Isten beavatkozásait is tartalmazza, ami arra utal, hogy a Teremtő nem hagyta magára a teremtményeit. Sőt, az idők teljességében, a második isteni Személyben maga jött el a Földre, felvéve az emberi természetet. Az ember élete és végső sorsa Jézus Krisztusban, az Isten Fiában teljesedett ki, aki a kereszten hozta el számunkra a belső és a külső egységre vonatkozó megoldást, feltámadása pedig előre vetítette a megdicsőült ember jövendő állapotát.

Jézus Krisztus műve folytatására apostolaiból megalkotta az egyházat, hogy egyetlen közösségbe hívja a Földön különböző népekhez tartozó embereket úgy, hogy senkinek ne kelljen elhagynia hazáját, mivel Isten és az ember kiengesztelődése és az emberiség egysége már minden helyen megvalósítható.

Ha a múltba visszatekintünk, az emberiség történelme szembenállások és háborúk története. Isten kegyelméből mégis van egy út a megbékélésre, az egység újra megtalálására. A korábban kapott ajándékot, a szabadságot az ember elveszítette, de Krisztus áldozata ezt visszaadta. Sajnos nem csak az Ószövetség volt sebzett az emberi bűnök miatt, de az újszövetségi időben sem magától értetődő az egyének és társadalmak összetartása. Ha nincs meg a Krisztus által adott példa megvalósítása: az áldozatokat vállaló szeretet, akkor nem remélhetjük az egységet, mert egységet csak a szeretet teremt.

Izrael maroknyi népének a küldetése az ígéret hordozására szólt, az egyház földi feladata pedig a megváltás és a helyreállítás üzenetének, az evangéliumnak a hirdetése. Ha Isten szavához

mérjük életünket, akkor legyőzhetjük az egység előtt álló akadályokat, ha megtérünk és visszatérünk Istennek az emberről szóló tervéhez, mely Jézus Krisztusban teljesedett be, akkor van reményünk, hogy megkapjuk az egység ajándékát mint a Szentlélek adományát.

Jézus nem véletlenül imádkozott követőinek egységéért az utolsó vacsorán: „Legyenek mindnyájan egy!" (Jn 17,21) Szükséges volt ez a fohász, éppen a keresztáldozat vállalása előtt. Már az egyház kezdetén ariánusok, montanisták, gnosztikusok és monofiziták törték meg a Krisztus által megteremtett harmóniát. Századokkal később a kelet–nyugati, majd pedig a nyugati egyházszakadásban fájdalmas eltávolodás ment végbe Jézus eredeti tervétől.

II. A nemzetközi ökumenizmus

2. Az egység százada

A 20. századra sokakban megérett a remény, és ezzel együtt megszületett a bátorság is, hogy valamennyien az egységéért küzdjenek. A megosztottság ugyanis hiteltelenné teszi az evangéliumot. Az egyes egyházak gyakran nem Krisztust, hanem magukat akarták elvinni távoli földrészekre. Ám ezzel együtt megmaradt a különbözőség és a szakadás továbbadása is.

Az elmúlt században nagyon komoly összefogás történt a szembenállások megszüntetésére. Még XIX. századi előzményként fiatal egyetemisták hoztak létre keresztény társaságokat az egység műhelyeként (World's Student Christian Federation, 1895), majd 1910-ben a Világmissziós Konferencia (World Missionary Conference, Edinburgh) kezdeményezte a keresztények közötti egységet hivatalos programként. Katolikusok és ortodoxok itt még nem voltak jelen, de mindkét egyházban történtek már kezdeményezések.

1925-ben az Élet és Cselekvés (Life and Work), 1927-ben pedig a Hit és Egyházszervezet (Faith and Order) bontott zászlót az addig elért eredmények továbbviteléhez. E két nagy ökumenikus szervezetből jött létre 1948-ban Amszterdamban az Egyházak Világtanácsa (World Council of Churches), melynek kifejezett célja volt a keresztény egység elérése. 1961-ben az ortodox egyházak is hivatalosan csatlakoztak a mozgalomhoz.

A katolikusok XXIII. János pápa vezetésével a Szentlélek működését fedezték fel a keresztény egységtörekvésben, és a II. Vatikáni Zsinaton (1962–1965) azonnal hozzáláttak, hogy kidolgozzák az ökumenizmus katolikus alapelveit. Volt már mire építeni, hiszen a Malines-i megbeszélések (Conversation de Malines), Paul Couturier imaszervező munkája az egységért, Yves Congar Megosztott keresztények (Chrétiens désunis, 1937) című műve és a chevtogne-i bencés közösség (1928/1939) mind-mind reményteli kezdeményezések voltak, melyek tovább bontakozhattak a zsinati pozitív ökumenikus szellem hatására.

Az egység úttörői: Charles Brent, Nathan Söderblom, Albert Beauduin, Willem Visser't Hooft és még sokan mások – a Szentlélek által vezetett emberek voltak, akik radikálisan hittek Jézusnak az egységre vonatkozó végakaratában. Tudták, hogy feladatuk az előkészítés a látható egység megvalósítására. Bár mind az 1054-es, mind az 1517-es egyházszakadás után voltak kísérletek az egység visszaállítására, de ezek sajnos nem jártak sikerrel. A XX. században viszont gyakran évtizedek alatt történtek olyan változások, melyekre, akkor úgy tűnt, még több évszázadot kell várni.

Az egység irányába történt változásnak az előidézője az imádság volt, vagyis a lelki ökumenizmus. Barátságok, levélváltások formájában a szív és a lélek „sóhaja az egység után" korábban is megvolt, de nem jutott el az intézményes formáig. 1908-ban a protestáns Paul

Wattson, majd 1935-ben a katolikus pap Paul Couturier szorgalmazta az „imaoktávát", a keresztények egységéért végzett imahetet. Az immár 112 éves múltra visszavezethető vállalkozás meghozta a gyümölcsét, mert „intézményesen", „évről évre" keresztények milliói jönnek össze a január végi időpontban (január 18–25. között), hogy amit Jézus kért, azért együtt fohászkodjanak a mennyei Atyához a Szentlélekben az Üdvözítő szavaival: „Legyenek mindnyájan egy!" (Jn 17,21)

3. Ökumenizmus a Szentlélek kezdeményezésére

Az emberi „oldal", az érzelmi hullámzás, a másikkal szembeni előítélet, az irigység, a harag és sokszor a gyűlölet, úgy tűnik, már megszilárdította az elválasztó határokat az egyes egyházak között. Egy új pünkösd azonban a korábban szembenálló feleket közel hozta egymáshoz. Először protestáns, majd ortodox, végül katolikus részről „egyre inkább vágyakoztak Isten egyetlen és látható egyháza után" (UR 1). A XX. században korábban soha nem látott közeledés indult meg a különböző egyházak részéről.

A protestáns egyházak egységvágya nemcsak egyszerű fellángolás volt, hanem komoly szándék, mely először profetikus egyénekben, majd egyes szervezetekben, végül pedig az Egyházak Világtanácsának megalapításában (Amszterdam, 1948) öltött testet. A katolikusok sem lehettek tétlenek. Az egységkeresés szelleme őket is megérintette. Az egyház él – mint Krisztus misztikus teste –, így nem szabad be- és elzárkóznia, hanem bölcsen és megfontoltan válaszolnia kell az idők jeleire.

A II. Vatikáni Zsinat a római katolikus egyháznak a kereszténység jövőjét döntően meghatározó nagy eseménye volt. A belső megújulás és a világgal folytatott párbeszéd mellett a keresztény egység megvalósítása volt a célja. Szentéletű pápák (XXIII. János, VI. Pál és II. János Pál) sora nyílt meg a Szentlélek sugallata előtt, és tette alkalmassá a katolikus egyházat az egység szellemében való gondolkodásra. Nem maradtak a „zárt" falak között a létszámbeli fölény látszólagos biztonságával, hanem addig az ideig szinte szokatlan módon számos nem katolikus egyházfővel találkoztak, folytattak kétoldalú megbeszéléseket, és adtak ki jelentős dokumentumokat.

A katolikus egyház egységútját a bűnbánattartás jellemzi. A történelem folyamán ugyanis nem egy alkalommal nézeteltérések támadtak személyi, intézményi vagy tanbeli kérdésekről. A „másként" gondolkodókat gyakran elítélés, háttérbe szorítás, ellehetetlenítés, üldözés, sőt halálbüntetés sújtotta. Folyamatos és őszinte lelkiismeret-vizsgálat juttatta el a katolikusokat annak felismerésére, hogy a földi vándorútján járó egyházat Krisztus szüntelenül az „örök reformációra" hívja (UR 6.).

A bűnök felismerése, megbánása és kijavítása nemcsak a protestánsok és az ortodoxok feladata volt. Erre utal a zsinat szóhasználata is, amikor szembenéz a múltjával. Az elmúlt évtizedek ökumenikus találkozásai, közös dokumentumai és kezdeményezései már alapot szolgáltatnak arra, hogy a megkezdett út járható és folytatható. Az elért eredményeket újra és újra át kell élni, hogy a bejárt út alapjaira biztosabban tudjunk építkezni.

A zsinati ökumenikus határozat (Unitatis redintegratio, 1964), II. János Pál pápa *Ut unum sint* kezdetű ökumenikus körlevele (1995), A katolikus–evangélikus Közös Nyilatkozat a megigazulásról (1999), majd szintén II. János Pál pápától a 2000. év nagy bűnbánattartása, Ferenc pápa részvételével a reformáció 500. évfordulójára való megemlékezés (Lund, 2016), Ferenc pápa és Kirill orosz pátriárka találkozása Kubában (Havanna, 2016) mind-mind

mérföldkő a keresztény egyházak egymás iránti testvéri és baráti megnyilvánulásainak. Ezeket egészíti ki a számtalan ökumenikus konferencia a világ különböző pontjain valamint protestáns, ortodox és katolikus intézmények létrehozása az elkötelezett egységtörekvés megerősítésére.

A krisztusi egységszemlélet elsajátításához rendkívül szükséges az a lelki nevelés, amely a gondolkodásban és a szívben hoz megújulást és változást. A keresztény egységért mondott ima pedig „az ökumenizmus szíve" (UR 8.) Találékonynak kell lennünk, ráhagyatkozva a Szentlélekre, kutatva, hogy személyesen, közösségben vagy intézményi szinten mit adhatunk hozzá a keresztény egység fejlődéséhez. A lelki ökumenizmus páratlan lehetőségeket kínál az egyházak közötti együttműködés különféle területein.

Nem magunkat, hanem Krisztust kell megmutatni a világnak, de éppen a „mi", vagyis valamennyi keresztény egységével. Törekvéseinkben nem fog hiányozni a Szentlélek kegyelme, mivel ő az egység lelke, és Jézus éppen azért küldte őt, hogy elvezessen minden Krisztus hívőt a „teljes igazságra" (Jn 16,13). Ezt a kölcsönös szeretet és az egymásért vállalt áldozat segíti elő. Korunkban minden feltétel adott ahhoz, hogy az Úr Jézusnak kétezer évvel ezelőtti utolsó vacsorai imájában elhangzott egységvágyát a mi nemzedékünk valósíthassa meg. Az elmúlt évtizedek erre feljogosítanak. Kérjük tehát a Szentlelket, hogy most különösen is álljon mellénk, és vezessen el az egyházak közötti teljes, látható egységre.

III. A Magyar ökumenizmus

4. Tanbeli kérdések az egyházak között

Az első fajsúlyos egyháztani kérdés a péteri tisztség, a pápaság körül bontakozott ki. Az Újszövetségben Jézus határozott megbízását olvashatjuk: „Te Péter vagy, és én erre a sziklára építem egyházamat." (Mt 16,18) Az apostolnevek listái a szinoptikus evangéliumokban mindenhol első helyen szerepeltetik Pétert, ami ugyancsak arra utal, hogy Péter az, aki összefogja a Tizenkettő közösségét, és később magát az egyházat is. Az Apostolok Cselekedeteiben szintén ő az, aki pünkösdkor szól a néphez, és a későbbiekben – amint ezt a liturgikus könyvek is megőrizték – utódait név szerint számon tartották, és nevüket az eukarisztikus ünneplésben újra és újra megemlítették.

A kialakult hierarchikus rend során Róma püspöke, ahogy erről már Antiochiai Ignác írt, „első a szeretetben" (Rómaiakhoz írt levél). A helyi zsinatok döntéseiket később Róma püspökének mindig elküldték, illetve vitás kérdésekben kikérték véleményét. Az első nagy egyetemes zsinatokon a pápa illetve küldötte a *primus inter pares* (első az egyenlők között) szellemében volt együtt a pátriárkákkal és a többi egyházi vezetővel. A keleti egyházban ma ezt a megfogalmazást inkább a konstantinápolyi pátriárkára mint „ökumenikus pátriárkára" értik.

Az 1054-es kelet-nyugati egyházszakadás egyik kiváltó oka is a pápa legfőbb joga volt a többi püspök fölött. Bár történtek kísérletek az egység visszaállítására (először 1274-ben a II. Lyoni Zsinaton és 1439-ben a Firenzei Zsinaton), de ezek sikertelenek maradtak. Később, 1517-ben a reformáció, előidézve a nyugati egyházszakadást, vetette el a pápa primátusát. Az 1870-ben dogmaként kihirdetett pápai tévedhetetlenség (*infallibilitas*) fenntartásokat szült az ortodox és a protestáns egyházak körében.

Ezt követően először a II. Vatikáni Zsinaton kerültek közelebb az álláspontok a pápa egyetemes szolgálatával kapcsolatban mind az ortodoxia, mind a protestantizmus irányában. Bár az eltérő vélemények megmaradtak, mégis egy testvéri párbeszéd indult el a nem katolikus

kereszténnyekkel. Ennek eredménye lett az *Ut unum sint* (Hogy egy legyenek) körlevél, melyet II. János Pál pápa írt 1995-ben. A „*Milyen út áll előttünk?*” című fejezetben II. János Pál pápa Róma püspökének egységszolgálatáról gondolkodik, és felteszi a sokak számára meglepő kérdést, hogy segítse őt a többi egyház és egyházi közösség, hogy „meghalljam a felém irányuló kérést: találjam meg a primátus gyakorlásának olyan formáját, mely kitárul az új helyzet felé” (*Ut unum sint*, 95.). II. János Pál emellett még azt kéri, hogy legyen tanulmányozás tárgya Róma püspöke primátusának kérdése, hogy „közösen tudjuk megtalálni azokat a formákat, melyekben ez a szolgálat úgy tudjon megvalósulni, hogy mindkét fél a szeretet szolgálatát lássa benne”. (*Ut unum sint*, 95.)

A másik kiemelkedő kérdés az eukarisztia ünneplésére vonatkozik. A kinyilatkoztatás alapján Jézus egyértelmű és világos szavaira vezethető vissza a szentmise bemutatásának központi eseménye, a kenyér és a bor átváltoztatása Krisztus testévé és vérévé. Az erről szóló, időrendben első beszámoló Pál apostolnak az első korintusi levelében található: „Urunk Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és így szólt: »Vegyétek és egyétek, ez az én testem értetek. Ezt tegyétek az én emlékezetemre.« Ugyanígy vacsora után fogta a kelyhet, és így szólt: »Ez a kehely az új szövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre.« Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek, és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön. Ezért aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét.” (1Kor 11,23–27)

A Krisztus utáni I. században leírt szinoptikus evangéliumok ugyanezeket a szavakat használják az utolsó vacsora leírásakor. Az ortodoxokat és a katolikusokat mind a mai napig összeköti az eukarisztia egységes értelmezése. A reformációval azonban a protestánsok gyökereiben alakították át az addig egységes teológiát, és azzal együtt az eukarisztia szentségi mivoltának értelmezését. Katolikusok és protestánsok között azonban a XX. századi közeledés a párbeszéd során felismerte a Szentírás és a hagyomány közös tanulmányozásának jelentőségét, és születtek meg azok az előremutató dokumentumok, melyek elképzelhetetlenek voltak a korábbi időkben (pl. Limai dokumentum: a keresztség, az eukarisztia és a szolgálat, 1982).

Végül egy harmadik fontos, ökumenikus jellegű kérdés a Boldogságos Szűz Mária személyének és szerepének az értelmezése az üdvösség művében. Ennek elérésére már II. János Pál pápa buzdított ökumenikus körlevelében, amikor kijelentette, hogy Szűz Mária Isten anyja és az egyház képe, lelki anya, aki közbenjár Krisztus tanítványaiért és az egész emberiségért (*Ut unum sint*, 79.). A II. Vatikáni Zsinatot követően az 1937-ben alapított ökumenikus társaság, a Groupe des Dombes két alkalommal is adott ki ökumenikus tanulmányfüzetet Mária szerepének teológiai értelmezéséről (1997, 1998). A II. Vatikáni Zsinat Máriát a Megváltó társának nevezi (Lumen gentium, 61.), mely egy alárendelt üdvösségszerző szerepre vonatkozik. Ő ebben a minősítésében közbenjáró, szószóló, segítő, oltalmazó és közvetítő.

Szűz Mária legszebb címe azonban az egyházban az Istenanya (*theotokosz*), mely egyúttal a 431-es Efezusi Zsinat dogmája is. A Máriáról szóló tanítás és tisztelet a katolikusoknál és az ortodoxoknál jelentős mértékben kibontakozott, jóllehet vannak bizonyos eltérések, például Mária szeplőtelen fogantatása kérdésében, mivel az 1054 utáni, Nyugaton tartott zsinatokat és megerősített hittételeket az ortodoxok nem mindenben fogadják el. A protestáns keresztények felé éppen egymás egyházainak a megértéséhez nagy segítséget nyújthat a Máriával kapcsolatos szentírási helyek elmélyült tanulmányozása. Akár a „*sola scriptura*” és a *„sola fide”* szellemében is igazolhatjuk, hogy Mária volt az, aki először hallhatta és befogadhatta az

evangéliumot, vagyis azt az örömhírt, melyet Gábriel főangyal hirdetett neki. Míg a Zsidó levél felsorolja az ószövetségi hit példaképeit (11. fejezet), addig azt látjuk, hogy az Újszövetségben Mária az, aki elsőként hitt Isten szavának, mely kapcsolatban volt a Messiással, az Üdvözítővel. Nem lehet nála különb személyt találni, aki befogadta volna az emberré lett Istenfiát, így ő adta Istennek az emberséget, és hittel kapcsolódott Fia küldetéséhez.

A ma oly gyakran hallható új evangelizáció egyes szakaszai Mária életében ismerhetők fel: meglátogatja Erzsébetet, Betlehemben világra hozza Jézust, majd bemutatja a jeruzsálemi templomban, Heródes haragja elől Egyiptomba menekül, szomorkodik, amikor Fiát nem találja, majd elbeszélget vele Jeruzsálemben, és a vele kapcsolatos szavakat és eseményeket a szívében őrzi (Lk 2,51), a szenvedés idején Fia a keresztről mondja ki János apostolnak: „Íme, a te anyád" – ami nekünk is szól, végül Pünkösd napján együtt imádkozik az apostolokkal. Ezek mind egy elkötelezett keresztény élet egyes állomásai is lehetnek, amelynek során protestáns, ortodox vagy katolikus befogadja Krisztust, és az ő tanítása szerint él Isten szava és a hit alapján.

Még számos olyan pont van, amely megbeszélésre vár a keresztény egyházak között, de ezek alapja a lelki egység, melyben a közös keresztség miatt az Atya gyermekeinek, a Fiú testvéreinek és a Szentlélek templomainak mondhatjuk magunkat. Így mégiscsak megvalósul a keresztények valóságos, bár nem tökéletes egysége, melyen belül lehetnek az egyes egyházak tanítása szerint eltérések a liturgiában, a teológiában, a hagyományokban, de a háromszemélyű egy Isten és a mi Urunk, Jézus Krisztus megvallásában már egy páratlan egység megvalósítói lehetünk. Az elmúlt száz évben eljutottunk oda, hogy felismerjük: a keresztények egysége a szívben kezdődik el.

Az így megélt közös megértés, közös imádság és közös testvériség szellemében a most még az egyházakat egymástól elválasztó tanbeli kérdések esetében is a Szentlélek kegyelmének hatására változás állhat be. 2022-ben Karlsruhe-ban tartja 11. nagygyűlését az Egyházak Világtanácsa, melynek sokat mondó tematikus címe: „Krisztus szeretete vezeti el a világot a kiengesztelődésre és az egységre". Fontos, hogy ne engedjünk a kényelem kísértésének, mely azt sugallná, hogy elégedjünk meg az eddig elért eredményekkel, hanem folytassuk közös emmauszi utunkat az egyetlen Krisztussal, aki „menet közben" fogja megnyitni a szemünket, a szívünket és az értelmünket a feltámadt Krisztus és az ő egyháza titkának megismerésére.